

Asociația pentru urbanistica Bucureștilor

DEM. I. DOBRESCU

**VIITORUL
BUCUREȘTILOR**

71
258

Asociația pentru urbanistica Bucureștilor

Dem. I. Dobrescu

VERIFICAT 2005

Viitorul Bucureștilor

Editura ziarului
TRIBUNA EDILITARĂ

VERIFICAT 2014

VERIFICAT
2019

71(498.001)_u 19^u

VERIFIED 2014

D. Dem. I. Dobrescu

văzut de Victor Ion Popa

INCEPUT DE DRUM

In viața pustietoare a orașului — viață ce se târăște săracă și învecinată cu toate confuziile unui secol în care fierul și betonul armat încearcă să suplinească tradiția, confortul și mai ales, efortul de a creea o linie estetică — sufletele nu puteau rămâne uitate și înțelenite de avalanșa preocupărilor oficiale.

Ideia editării unei biblioteci oftine, care să poată fi la îndemâna cetățeanului dornic de a-și completa cunoștințele și orienta pasul în timpul care începe să definească viitorul Bucureștilor, a fost de mult constantă în preocupările noastre.

N'am pornit răsleși și entuziaști la drum, tocmai fiindcă știm asprimea și nepăsarea ce pândește ca un exantematic, pașii acelor temerari neînarmați cu un dezinfectant.

Dacă ne-am alăturat unei idei, n'am făcut-o din calcule meschine și de tarabă.

Activitatea noastră în câmpul publicisticei și al tuturor vânturilor ce bântue comuna, e un modest tribut

pe care — nu drept ofrandă, ci drept bir cetățenesc — am înțeles să-l plătim generoși, orașului, pentru ale cărui bune orândueli luptăm.

Și fiindcă nu vrem să fim Fariseii propriilor noastre acte de civism, tot în continuarea obligațiilor pe care înțelegem să le ducem cu orice jertfă până la capăt, începem drumul acesta nou, cu editarea bibliotecii de care se simțea nevoie.

Știm: într-o parte vor lătra — improvizat și surd — dulăii cari n'au nevoie de cât de halca aburită cumpărată din hală, iar de partea cealaltă, strânsă la un loc cu emoșii, ne așteaptă timida bunăvoință a celor cari continuă să creadă în destinele Capitalei de mâine.

Ultimei categorii, această primă carte drept tonic pentru cioburile sufletelor păstrate atât de tainic imaculate, în ciuda tuturor noroaielor și miasmelor în cari multe vieți ale semenilor, au sucombat de flizie.

TRIBUNA EDILITARĂ

Dacă ne-am fi întrebat acum șase ani în urmă, care ar putea să fie viitorul Bucureștilor, noi am fi răspuns, împreună cu toată lumea, că orașul nostru e condamnat la o banalitate eternă și iremediabilă. De câteva ori s'a și hotărât că n'avem altă soluție pentru a realiza o capitală demnă de țara noastră, decât s'o mutăm în altă parte. Dv. vă amintiți că toate formele erau făcute ca să mutăm capitala la Brașov și că n'a lipsit decât semnătura defunctului Vintilă Brătianu, pentru ca să încercăm cea mai riscată aventură națională. Vă închipuiți Dv. ce s'ar fi întâmplat, dacă ne-ar fi apucat marea criză de astăzi, cu această îndrăzneală întreprindere. Mai întâlnim încă și în timpul nostru urbaniști improvizați, cari recomandă să facem un oraș nou, la Băneasa. În criza care bântue azi, am ajunge să avem două sate în loc de unul. O capitală este un copac mare, cu întinse rădăcini morale și materiale, crescute de veacuri întregi și în toate direcțiunile. Acești urbaniști de duzină cer să transplantăm trunchiul copacului în altă parte și să lăsăm rădăcinile lui la locul lor. Atât e de greu să muți un oraș, încât în timp de mai multe secole, centrul Parisului nu s'a deplasat decât cu câțiva metri. Le Corbursier are o comparație mai plastică. El spune că un oraș este osia și hinterlandul său e roata. Cei ce vor să mute un oraș, vor să mute osia fără ca să mute și roata ei.

Dar este oare capitala noastră atât de urâtă? Este adevărat că Bucureștii sunt așezați în regiunea mlăștinoasă

a Dâmboviței și a lacurilor Colentinei, rămase până astăzi tot pestilențiale. Dar toate marile orașe ale lumii au fost așezate tot în locuri intradins alese mlăștinoase, tocmai pentru că terenurile băltoase erau singura citadelă, erau singura fortificație a omului primitiv, unde se putea apăra de animale sălbatice și de vrăjmașii săi. Tot astfel a fost așezat Parisul, Londra, Roma, Veneția. Dar aceste orașe au căutat să facă din mlaștinile lor, terenuri utile și pajiști pitorești.

S'a spus că Bucureștii sunt un oraș de șes, fără nici un pitoresc natural. Dar mai cu seamă astăzi, cu mijloacele tehnice moderne, nu se mai poate spune că un oraș de șes este condamnat la banalitate. Se pot săpa lacuri frumoase artificiale, se pot planta păduri întinse, se pot ridica monumente mărețe, cari ar aduce viața și pitorescul în orașul cel mai banal. Până la revoluția tehnică modernă, pitorescul orașelor nu putea fi decât natural, dat de terenul lor accidentat. Astăzi nevoia vitezei face ca orașul modern ideal, să fie tocmai orașul de șes, unde putem realiza o mai mare viteză. Nevoia vitezei și progresul tehnic modern au schimbat și noțiunea de pitoresc și pe aceea de peisaj urban. Pitorescul orașelor moderne e dat mai mult de pitorescul artei, decât de pitorescul naturii. Dar Bucureștii au avantajul că pot să aibă și utilul șesului, și pitorescul lacurilor, pădurilor și înălțimilor frumoase cari îl înconjoară.

Este iarăși adevărat că clima capitalei noastre este extremă, dar avem multe orașe cu o climă extremă și clima lor nu le împiedică să fie orașe foarte frumoase. Dacă am generaliza arcadele la construcțiunile capitalei noastre, am putea înlătura aceste inconveniente ale climei noastre extreme. Pe lângă acestea, noi avem înălțimile din jurul capitalei, unde am putea să

avem curente de aer și un mare pitoresc natural și unde am putea foarte bine, să întindem orașul nostru. Astfel că putem spune dela început, că Bucureștii nu sunt un oraș banal, decât pentru spiritele banale. În orice caz, nimeni de astăzi, nu se mai poate gândi la mutarea capitalei noastre. Orașul București este fixat și bine fixat acolo unde l'a hotărât păstorul Bucur.

Atunci, care a fost cauza acestui defetism urbanist, care a înconjurat capitala noastră? Cauza era lipsa noastră de dragoste pentru București, din care a eșit lipsa noastră de preocupare și deci și de pricepere în chestiunile edilitare. Atât lipsa noastră de dragoste pentru oraș, cât și lipsa noastră de preocupări urbaniste, au avut cauze istorice speciale țării noastre. Nu se putea naște dragostea de o așezare orășenească la un popor chinuit, care în toată trista sa istorie, a fost nevoit să-și treacă viața sa, în lupte permanente cu năvălitorii, fie barbari, fie civilizați, cari distrugeau orice așezare omenească. În limba noastră, „fondarea” unei țări se numește „descălicătoare”, adică coborârea depe cal, adică un simplu popas în viața noastră de continue peregrinări războinice.

Capitala poporului român era pe caii luptătorilor și ea se găsea acolo unde era cartierul său general. În timpul când celelalte popoare, mai fericite decât noi, puteau clădi palate și puteau planta parcuri, noi trebuia să ducem luptă aprigă și disperată pentru existența noastră. Plecând dela această ordine de idei, la conferința interparlamentară ținută la București, puteam să spun, cu drept cuvânt, congresiștilor conferinței: dacă dv. ne-ați întreba, ce fapte extraordinare am făcut noi, în cursul tristei noastre istorii, eu v'aș putea răspunde scurt: am trăit!

A doua cauză care ne-a împiedicat să căpătăm gustul de orașe frumoase românești, era absentismul clasei noastre conducătoare. Pentru că să arate legăturile îndepărtate dintre diferitele fapte sociale, marele nostru istoric Xenopol, ne spune că pe noi românii ne-a civilizat Coranul. Coranul, pretindea el, oprea pe turci să învețe limbi străine. Pentru a se putea înțelege cu atâția străini cari veneau în țara lor, turcii au fost nevoiți să se adreseze la greci, cari învățau limbi străine. Grecii, creștini ca și noi, veneau în țările române, și boerii noștri puteau să învețe de timpuriu limbile occidentului. Cunoscători ai limbilor popoarelor apusene, ei puteau să călătorească în occident și să aducă în țara noastră cultura apusului. Adevărul este că noi nu știm dacă este adevărat că Coranul a civilizat țara noastră, dar credem însă că Coranul a nenorocit orașele noastre. Boerii noștri latifundiarî, cari luaseră de timpuriu drumul occidentului, părăseau țara îndată ce veneau căldurile verii, cu mirosul și cu parfumul orașelor noastre și se întorceau în țară în preajma ernei sau nu se mai întorceau deloc, pentru că primeau în străinătate veniturile lor. Având la îndemâna lor orașele apusului, în cea mai mare parte a anului și mai cu seamă în anotimpul cel mai urât din țara noastră, ei nu mai aveau nevoie de orașele noastre semibarbare, pe cari le neglijeau și le disprețuiau. Deaceea putem să vedem acest fenomen foarte ciudat, putem să vedem cum o aristocrație cu toată civilizația ei foarte rafinată, a putut suporta niște orașe și o capitală atât de inferioară. Cu modul acesta boerii noștrii cari căpătau cultura apusului, se mulțumeau cu orașele din occident: iar boerii cari nu mergeau în occident, locuiau tot timpul la țară, puteau nesocoti orașele românești și rămâneau cu gusturile rurale. Din

aceste obiceiuri absenteiste sau ruraliste ale aristocrației noastre, eșea dezinteresarea, eșea nepriceperea și ruralismul nostru. De aci venea și defetismul nostru edilitar. Argumentul acesta capătă confirmarea lui, cu ceea ce se întâmplă astăzi după exproprierea marilor proprietari. Aristocrația noastră sărăcită de expropriere și reținută, în țară, a început să se intereseze serios de orașele noastre.

În timpul din urmă însă, spiritul capitalei s'a schimbat. Asistăm la o adevărată renaștere urbanistă generală, însoțită de un mare optimism urbanist și de o mare dorință de a lucra pentru capitala noastră. Bucureștenii au început să iubească în mod sincer orașul lor. În timpul primariatului meu, am fost încurajat și ajutat cu o mare însuflețire, de toată populația orașului nostru. Mai cu seamă doamnele bucureștene, au arătat atâta dragoste dezinteresată capitalei noastre, încât îmi fac o datorie să le arăt aci, toată recunoștința mea.

Această perioadă de optimism urbanist, a deșteptat o febrilă preocupare la toți bucureștenii, de tot ceea ce interesează ridicarea capitalei noastre. Niciodată nu s'a vorbit atât de mult de urbanism, de sistematizarea și de înfrumusețarea orașului nostru, ca în timpul din urmă. Un fost subsecretar de stat îmi spunea că până acum câțva timp, el nici nu auzise de urbanism. Putem afirma chiar, că aceste demersuri și aceste preocupări sunt chestiuni cu totul noi. Barometrul preocupărilor noastre pentru București, ni-l arată mulțimea revistelor edilitare, apărute toate numai de acum cinci sau șase ani și cari se mențin în București, susținute de opinia publică bucureșteană, câștigată de noul curent urbanist. Ni-l arată dărnicia cu care fiecare din locuitorii mahalalelor, mi-au dăruit până la sute de

metri de teren, pentruca să le facem străzi largi. Cred că mi s'au dat gratuit de către cetățeni, suprafețe pe cari le pot evalua la cel puțin 50—60 milioane lei. Am fost emoționat când o femeie săracă dela mahala, dela care ceream peste o sută de metri de teren, mă privea drept în ochi și-mi spunea: domnule primar, tae în carne vie și fă frumos.

Grație noului optimism urbanist, putem spune că astăzi capitala noastră este salvată, pentrucă bucureștenii au început să iubească Bucureștii. Am intrat într'o eră de adâncă renaștere comunală bucureșteană, de care s'a molipsit țara toată. Dacă s'ar fi lucrat pentru țară, pe jumătate decât s'a lucrat pentru orașe, am fi avut o altă țară, după cum azi avem alte orașe. În locul dezinteresării generale de capitala lor, am văzut apărând deodată în orașul nostru un adevărat „patriotism comunal bucureștean”. Cuprinși de acelaș șovinism comunal, locuitorii Parisului spun mai întâi că sunt parizieni și apoi că sunt francezi. Locuitorii Vienei spuneau cu mândrie că ei nu sunt austriaci, ci vienezi. Cetățenii capitalei noastre, n'au ajuns încă la acest adevărat șovinism comunal, dar începem să găsim pe mulți cetățeni, purtând numele de Bucureșteanu.

Din „patriotismul bucureștean”, eșea preocuparea noastră de interesul Bucureștilor. Azi opinia publică vrea hotărât să formulăm o politică orășenească și o politică a capitalei noastre, bazate pe știința orașelor și a capitalei. Partidele noastre ne-au dat o politică a satelor noastre, ne-au dat până și o politică a viilor noastre, dar nici un partid nu s'a gândit să formuleze o politică a orașelor și o politică a capitalei noastre. Într'o conștientă politică națională, este periculos să

ne ocupăm numai de sate și să nesocotim sistematic orașele și capitala.

Mai întâi, orice societate este un organism viu și nesocotirea unor organe atât de importante ale corpului social, cum sunt orașele și capitala noastră, provoacă perturbări adânci în dezvoltarea întregului organism. În virtutea legii „corelațiunii organelor” din biologie, care este adevărată și în sociologie, un organism social nu poate progresa complet, decât prin dezvoltarea armonică a tuturor organelor sale. Organele rămase în urmă, vor stânjeni progresul tuturor celorlalte organe.

Pe lângă acestea, un popor are nevoie și de sate înfloritoare din cari orașele să-și primească viața lor și de orașe superioare, în cari să se formeze înalta civilizație orășenească, care îndrumază și ridică civilizația satelor și a țării. Satul a fost totdeauna candelă și orașul flacăra ei, care luminează și orașul și satul și statul întreg. În lumina orașului, ca și în flacăra candelăi, se ridică și se consumă esența cea mai nobilă, pe care a putut s'o producă civilizația satelor, pentruca în urmă să cadă în formă de zgură socială, în straturile de jos ale societății. Tot materialul uman superior, ridicat dela țară la oraș, după o distilare din ce în ce mai rafinată dealungul generațiilor, produce pe savanții, pe artiștii, pe tehnicienii și pe conducătorii cari ridică și satele și orașele. Orașele își trag viața lor dela sate și satele își primesc lumina lor dela orașe.

Istoria lumii confirmă aceste postulate de elementară rațiune. Satele cari n'au putut să producă orașul mare și civilizat care să sublimizeze civilizația lor, au rămas în întuneric, împreună cu statul întreg. Și invers, orașele cari n'au putut să ridice sate superioare,

din cari să-și împospăteze elementele omenești, arse de civilizația lor, sau n'au putut să dea nici o civilizație, sau au pierit împreună cu civilizația lor. Orașele istorice ca Tirul, Sidonul, Cartagena, cari au fost private de izvorul de viață al satelor, au pierit din istorie. Popoarele exclusiv agricole, rămase cu o civilizație rurală, America dinainte de Columb, în care începuturile de viață orășenească au fost distruse de barbaria generală, n'au putut eși din starea de barbarie și au fost distruse sau supuse de alte civilizații.

Numai popoarele cu sate tari și cu orașe mari, au dat țării o civilizație înaltă, pe care am văzut-o în Elada, în Italia, în Germania etc. Tot astfel tendința civilizației moderne, se îndreaptă către urbanizarea tuturor țărilor cu prea puține orașe. Ruralismul exclusivist poate să dea unui popor liniștea sa politică, dar nu poate să-i dea binefacerile unei civilizații integrale orășenești, din care trag tăria lor și satele și orașele. În concurența culturală viitoare, popoarele pur ruraliste, vor rămâne cu particularismul, cu prejudecățile, cu rut'na, cu nedibăcia politică a popoarelor înapoiate și cu posibilitatea dictaturilor politice. Libertățile publice s'au născut și au fost apărate la orașe și de orășeni. Așa dar, putem conchide că popoarele care-și nesocotesc orașele, își mutilează singure istoria lor.

Capitala noastră se resimte încă mult de ruralismul trecutului nostru. Acest ruralism național, are grave consecințe asupra intereselor noastre și trebuie să luăm măsuri urgente. Noi nu mai putem merge înainte cu mâinile la ochi și pe dibuite, atunci când este vorba de viitorul capitalei noastre, de care este legat, în mare parte, chiar viitorul neamului nostru. O capitală reprezintă geniul național al unui popor, repre-

zintă chiar obrazul țării. În toate timpurile din istoria omenirii, capitala unei țări a constituit mândria sa. Astăzi, chiar consolidarea noastră națională este legată de civilizația capitalei noastre. În opinia publică mondială, dreptatea noastră nu luptă cu tăria dreptății ungușilor pe cari n'o au, ci cu frumusețea Budapestei lor. O politică a Capitalei noastre, face parte din chiar politica noastră națională. În istoria lumii s'a dat o luptă mare pentru splendoarea capitalelor și pentru a reuși să distrugă geniul popoarelor supuse, popoarele învingătoare dărau capitala poporului învins. De aceea toate neamurile superioare apărute în istorie, au avut o politică clară a capitalei lor.

O capitală simbolizează sau mai bine zis, o capitală este chiar țara. Capitala unei țări este laboratorul spiritual unde se formează ideile, unde se nasc sentimentele și unde se făuresc idealurile unui popor, cari apar ca o eflorescență a chiar geniului său național. După cum în fibrele cele mai periferice ale corpului uman, se simt pulsațiunile inimii, pulsațiile morale ale unei capitale, se resimt până în cele mai îndepărtate orașe și sate, până și pe nava care se găsește pe mări, departe de țară. O capitală, este academia morală a unei țări, unde se formează și de la care pleacă, toate curentele politice, culturale, morale și industriale ale unui neam. Comandamentul moral, politic și artistic, industrial și comercial pe care îl găsești în orice manifestație națională și în orice parte a țării, este comandamentul capitalei sale, format în capitală și plecat din capitală. De aceea o țară fără capitală, este un corp fără creier și fără inimă. De aceea, un popor nu valorează decât atât cât valorează capitala sa.

Ca să știm ce poate da capitala noastră în viitor,

trebuie s'o cunoaștem în mod științific. Este în interesul țării să eșim din empirismul urbanist, care a nenorocit orașul nostru, trebuie să terminăm cu improvizațiile și cu improvizații. În această cunoaștere științifică, trebuie să distingem *ideologia* capitalei, adică trebuie să cunoaștem idealurile pe care le dorim, pe cari putem sau pe cari trebuie să i le dăm, ținând cont de potențialitatea sa și a mediului său înconjurător. Trebuie să distingem *sociologia* sa, adică trebuie să cunoaștem în mod științific mediul social, intern și extern al Bucureștilor și legile sale de transformare. Numai cunoscând în mod științific mediul ei fizic și social și legile lor de transformare, putem să știm ce poate să ne dea acest mediu, adică ce idealuri realizabile putem să dăm capitalei noastre. Cu ocaziunea sistematizării orașului, am făcut studiul științific al terenului, al apelor și al climei Bucureștilor. Iar pentru studiul mediului social, am înființat muzeul municipal, pentru ca să ajungem să cunoaștem caracterul populațiilor cari au locuit această capitală dealungul timpurilor și civilizațiunile pe care ele le-au format. Trebuie să studiem în deaproape tot mediul social înconjurător intern și extern. În acțiunea noastră pentru înălțarea capitalei mai trebuie să distingem o *tactică* urbanistică pentruca să știm cari sunt mijloacele tactice de guvernare și de administrație prin cari putem să realizăm idealurile date capitalei. Această tactică specială este cerută de temperamentul și de caracterul specific populației bucureștene pe care vrem s'o îndrumăm și de caracterul mediului social înconjurător, intern și extern pe cari trebuie să le cunoaștem.

Toate aceste cunoștințe au fost însumate sub denumirea nouă de urbanism, care cuprinde toate cunoștințele, știința și arta de a îndruma orașele.

Pentruca să putem să știm care este viitorul Bucureștilor, trebuie să știm mai întâi ce rol putem să dăm sau trebuie să dăm noi capitalei noastre, având în vedere resursele ei, aspirațiunile țării noastre și natura mediului inconjurător.

Mai întâi, ca oraș, Bucureștii trebuie să capete proporțiile sale normale, cerute de proporțiile țării noastre. Dacă considerăm numărul locuitorilor pe care îi are Bucureștii, putem să constatăm că față de populația de 18 milioane a țării întregi și față de populația capitalei sale, România este încă o țară rurală. La o populație dublă, Franța are o capitală de 5 ori mai mare. Londra, care este și mai populată decât Parisul, este capitala unui popor, care nu este mult mai numeros ca poporul nostru. Această populație o găsim în tot occidentul și la toate țările cari evoluează către o industrializare și comercializare intensă.

Având în vedere aceste proporții și ținând cont de creșterea normală a populației în capitală, Bucureștii ar trebui să ajungă la o populație de 1.200.000—1.500 000 locuitori. Dacă ar rămâne cu mult prea în urma acestei cifre, Bucureștii n'ar mai putea să dea un mediu social destul de mare, pentru dezvoltarea unei civilizații superioare cerută de poporul nostru. Dacă el ar ajunge să treacă cu mult peste această cifră, capitala noastră ar prezenta toate inconveniențele aglomerațiunilor cari sunt cu mult mai mari, în raport cu proporțiile țării, în raport cu productivitatea și cu nevoile mediului lor imediat inconjurător. Bucureștii ar ajunge o capitală macrocefală, astfel cum a ajuns să fie astăzi Viena. Deasemenea și concluziile urbanistice moderne, duc la o cât mai mare urbanizare a țărilor, în sensul că e mai bine să ridici orașe mai mici și mai numeroase, decât orașe

puține și prea mari. Numai în astfel de orașe, locuitorii pot înlătura marile inconveniente ale orașelor mari și numai în aceste orașe putem uni avantajele marilor aglomerații de populație, cu avantajele unui contact mai apropiat cu natura. În aceste limite, toate năzuințele noastre trebuie să tindă către un cât mai mare București.

În al doilea rând orașul București trebuie astfel îndrumat, încât el să poată să dea toată civilizația pe care poate s'o realizeze geniul neamului nostru. El trebuie să simbolizeze geniul nostru național, în concurență cu geniul popoarelor înconjurătoare. Bucureștii se găsesc la încrucișarea drumurilor, cari leagă mărilor nordului cu mările sudului Europei și vestul cu orientul apropiat și depărtat, Orașul București este destinat să crească în importanță, în raport cu creșterea legăturilor noastre cu aceste părți de lume. Cu modul acesta Bucureștii noștri, cari s'au format la încrucișarea chervanelor cari treceau dela vest spre est, dela sud la nord și vice-versa, este destinat să crească tot din cauza acestor raporturi comerciale, astăzi și mai frecvente.

Dar pe lângă rolul său de oraș și de capitală, Bucureștii pot să-și permită ambițiunea să devină și o metropolă. Bucureștiul este capitala poporului român care este poporul cel mai mare, cel mai civilizată și cel mai bogat din aceste părți de lume. Țara noastră se găsește cu mulți pași înaintea celorlalte popoare vecine, deșteptate mai târziu la civilizația timpului. În aceste meleaguri noi avem prestigiul nostru bine fixat, de popor superior. Capitala noastră trebuie să aspire să devină metropola culturală a Balcanilor. Ba a și început să fie considerată ca atare. În toate vizitele pe cari le face primarul Bucureștilor în alte

orașe vecine, el este considerat ca reprezentant al unei metropole. Țara noastră trebuie să facă toate sacrificiile pentru a menține și a mări acest rol, prin cultura, prin arta noastră, prin comerțul și prin industria noastră. În peninsula Balcanică se vorbește românește mai mult de cât ne închipuim noi. În Bulgaria am întâlnit țărani bulgari, cari îmi vorbeau românește de „Maica România”. Pentru a prepara metropola, luasem măsuri ca în capitala noastră să putem înlesni viața studenților balcanici, cari ar vrea să studieze în școlile noastre. Voiam să organizez congresele marilor profesioni balcanice în București și hotărâsem să începem cu preoții, pentru că religia leagă mai mult și mai de mult popoarele balcanice între ele. Am făcut primul schimb de copii între București și Sofia, îngrijiți la Agigea și la Varna, cari la despărțire au plâns cu hohote timp de zece minute. Print'r'un manifest al copiilor bulgari și români care se despărțeau, am făcut apel la toți copiii capitalelor balcanice, să ceară primarilor să facă și ei acest schimb. În anul următor urma ca să facem acest schimb general. Convenisem cu Camera de Comerț din Berlin și rugasem pe toate legațiile țărilor industriale să-și construiască în Târgul Moșilor pavilioane pentru o expoziție permanentă. Vream să apucăm noi acest rol, înainte ca celelalte capitale balcanice să se gândească la acest punct.

Comunitatea de cultură ne-ar putea duce la comunitatea de suflet. Elada în vechime și Franța în timpurile noastre, au ținut lumea timpului lor, numai prin cultura lor. Franța a câștigat marele războiu atât prin priceperea generalilor săi, cât și prin strălucirea geniilor sale, cari i-au adus simpatia unei lumi întregi. Pe când generalii cari au apărat Elada, au în-

cetat de mult lupta lor, geniile ei continuă să lupte și astăzi și vor continua să lupte întotdeauna, pentru gloria vechii Elade.

Poporul român și-a realizat pe deplin idealurile sale naționale. Intr'o atmosferă războinică noi am mai putea să pierdem ceva, dar n'am putea să câștigăm nimic. Viitorul nostru național este legat de viitorul păcii. Singurul război pe care românul l'ar mai putea face, ar fi războiul pentru apărarea păcii. Prin prestigiul nostru cultural și artistic, trebuie să întărim această atmosferă de pace în Balcani și să formăm o atmosferă de cultură și de civilizație, care este chiar atmosfera păcii. Bucureștii trebuie să devină Geneva Balcanilor. Noi trebuie să preparăm cu aceeași ardoare și armata războiului pentru cei războinici și armata păcii pentru pacifiști.

Înțelegem ca să contribuim la fixarea unui rol de metropolă pentru capitala noastră, prin vizitele pe care le am făcut primarilor din Paris, Berlin, Londra, Nothingam, Belgrad, Praga, Buda-Pesta și Sofia și pe care le proiectasem la toate capitalele Balcanice. Numai modestia mă împiedică de a vorbi de primirea în unele părți grandioasă, care s'a făcut primarului Capitalei României Mari.

La Congresul uniunii orașelor, ținut la Londra, am trimis comunicarea mea prin care demonstrez că prin legăturile orașelor putem ajunge la lărgirea spiritului pacifist în lume. Vream să ajung la legăturile capitalelor balcanice, pentru ca să formăm atmosfera pacifistă în aceste părți de lume atât de învrăjbite.

În fine, atât orașul cât și capitala, cât și metropola, trebuie să caute să ajungă să realizeze o cât mai mare estetică, o cât mai desăvârșită igienă și o cât mai mare monumentalitate. Estetica unei capitale este arta

pusă la îndemâna democrației. O capitală este chiar salonul țării, în care se civilizează sufletele și inimile și care ridică prestigiul poporului în fața lumii civilizate. Higiena orașului este de esența civilizației unui popor. Bucureștii trebuie să devină orașul mare și igienic, capitala civilizată, metropola culturală. Trebuie să combatem meschinul în toate direcțiunile și să-i dăm toată monumentalitatea rolului său. Capitala noastră trebuie să fie o demnă reprezentantă a civilizației, a culturii, a industriei și a comerțului întregii noastre țări. Ele trebuie să fie îndrumate și preparate pentru acest mare rol al țării noastre și al capitalei noastre. Politica pe care trebuie s'o inaugurăm pentru capitala noastră, este politica Bucureștilor metropolă.

Pot Bucureștii să răspundă acestui mare rol de oraș, de capitală și de metropolă? Mai întâi trebuie să știm că Bucureștii se lovesc în dezvoltarea lor, de toate dificultățile de cari se lovesc toate orașele mari, de factură veche. El se mai lovește încă de dificultățile speciale capitalei noastre. Toate orașele vechi au căzut în timpurile noastre, în vârtejul unei mari revoluții urbanistice. Orașele celorlalte țări, au avut timpul să se adapteze treptat în această mare revoluție. Capitala noastră a căzut în ea cu factura orașului care ține mai mult de sat decât de oraș. De aceea și lupta lui trebuie să fie mai grea. Revoluția urbanistă a timpurilor noastre, de care s'au lovit toate orașele vechi, se poate rezuma în următoarele puncte, care constituiesc axiomele urbaniste, de la care trebuie să plecăm în transformările orașului București:

1. Viteza locomoțiunii din timpurile noastre, nebănuită de mintea cea mai ageră, a revoluționat ideea

de stradă, de bulevard și de piață. Astăzi viteza locomoțiunii ne cere străzi drepte, largi, neîntretăiate și bine pavate. Pitorescul străzilor curbe, rămâne pentru reveria aleelor de plimbare.

2. Circulația în orașe, care în timpurile vechi se făcea la periferie, astăzi s'a concentrat în centru, unde locul zonei de odihnă l'a luat zona de afaceri. Afacerile s'au strâns la mijlocul orașului, pentru că din toate părțile lui putem să ajungem la zona de afaceri pe raza cercului, care este linia cea mai scurtă. Din cauza centralizării afacerilor, astăzi centrul strâmt al orașelor vechi sugrumă activitatea lor. De aceea cea mai mare problemă urbanistă a timpului nostru, este problema centrului orașului, care crapă de o prea mare presiune a circulației și a vitezei și care amenință cu o prea mare insalubritate. De aci ese concluzia mai tuturilor urbanistilor că dărâmarea centrului se impune fără milă, pentru ca să asigurăm viteza pentru circulație și spațiul liber pentru igienă.

3. Descoperirea betonului armat a făcut posibilă construcția *a la minut*. Instabilitatea valorilor a repezit capitalurile spre construcțiuni; iar sărăcia generală a făcut ca în locul construcțiilor de lux, să fim împinși către construcțiunile de rentabilitate. În construcția modernă utilul a învins esteticul.

4. Criza agriculturii și desvoltarea afacerilor, a împins populația satelor către oraș, din care a rezultat creșterea vertigiroasă a tuturor orașelor și invazia gustului și sărăciei rurale. Aglomerațiile exagerate au născut insalubritatea lor și toate pericolele lipsei de igienă. Timpul nostru a ridicat chestiunea igienei orașelor la rangul de problemă, de care este legată chiar existența lor. Higiena orașelor a fost atât de

mult exagerată, încât s'a spus că orașele flamande, sunt cu mult mai curate ca locuitorii lor.

5. Nevoia vitezei a dat prioritate orașelor de șes și ca o consecință, e pe cale să înlocuiască pitorescul natural al terenului accidentat, prin pitorescul artei omenești. Astăzi, atât pitorescul urban cât și peisagiul urban, sunt mai mult artificiale decât naturale.

6. Bucureștii intră în marea revoluție urbanistică a timpului nostru, cu factura lui specială de oraș vechi și oriental, atât din punct de vedere edilitar cât și din punct de vedere social. Din punct de vedere edilitar, el vine cu murdăria lui ancestrală, cu construcția-șandrama, cu înghesuiala, cu meschinăria peste tot și cu complotul ruralismului contra urbanismului. Orientalismul general social, ne dă anarhia socială indisciplina generală, anarhia valorilor, lipsa de mândrie, lașitatea politică, nostalgia noroiului și politicianismul a tot corupător. Urbanismul Bucureștilor a fost nenorocit de politicianismul populației sale. Capitala noastră trebuie să lupte și cu inconveniente facturii sale de oraș vechi și cu meschinăria sa de oraș oriental.

7. Dela Bucureștiul mic, care era capitala României mici, orașul nostru s'a pomenit deodată, obligat să devină Bucureștiul mare, capitala României mari. Noul său rol trebuia să provoace o mare revoluție în dezvoltarea capitalei noastre.

Dar pentru a lupta contra acestor mari dificultăți, unele generale tuturor orașelor și altele speciale capitalei noastre, au Bucureștii toate resursele necesare, morale și materiale, adică au Bucureștii posibilitatea să devină un mare oraș, o mare capitală și o metropolă balcanică? Putem să afirmăm dela început că da. Pentruca să poată deveni un mare oraș, Bucureș-

tii ar trebui să aibă frumuseți artistice și naturale; să aibă frumuseți arhitectonice; să aibă monumentalitatea marilor orașe; trebuie să aibă o personalitate urbanistică; trebuie să aibă o personalitate morală, adică să-și fixeze sufletul său deosebit, format și susținut de o populațiune capabilă să dea naștere unei civilizații de metropolă. În fine, trebuie să aibă mijloacele financiare necesare.

Între frumusețile naturale ale unui oraș sunt apele, pădurile și terenul. Un oraș fără ape mari, oricât ar fi el de mare, este un oraș mort. Și chiar frumusețea urbanistă, dacă nu este încadrată de frumusețea apelor, este o frumusețe moartă. Capitala noastră poate să aibă foarte ușor apele sale mari pe cari noi, până astăzi le-am nesocotit. Lacurile din jurul capitalei, pe cari noi le-am lăsat prea multă vreme, să fie niște centre pestilențiale, pot să devină atâtea centre pito-rești și dătătoare de viață. Din fericire, contractele încheiate de mine pentru asanarea lacurilor, au rămas în picioare și lucrările se continuă. În curând vom avea în jurul capitalei noastre lacuri mari și sănătoase, unele cu o suprafață de sute de pogoane. Ele vor schimba starea sanitară a periferiilor vecine, sleite de niște lacuri infecțioase. Când am asanat lacul Băneasa, locuitorii acelu sat mulțumeau cu lacrimi în ochi că le-am scăpat dela moarte copii secerăți de friguri palustre și de ftizie. Primul plan era să ridicăm un mare dig la Tei, care ar fi dat lacuri cu o suprafață foarte mare. Ele ar fi influențat clima orașului iar prin căderile de apă, am fi putut să dăm energie electrică și am fi putut să irigăm până la o mie de pogoane. Dar am constatat că pentru a le aduce la nivel, ca să putem căpăta un singur lac mare, trebuia să ridicăm prea mult malurile lui și ar fi costat

prea scump. Planul aflat în lucru micșorează suprafața de apă, și face lacuri mai multe și mai mici. Pe lacurile obținute vom putea pluti; iar pe întinsele lor maluri vom putea face vile de agrement. În aceste lacuri mari și adânci, vom putea face intensă cultură de pește. Am ridicat nivelul acestor lacuri, pentruca să putem să aducem apă în canalurile orașului, cari din cauză că vara rămân uscate, strică atmosfera orașului.

Apa necesară asanării acestor lacuri este adusă din Ialomița și este strânsă în lacuri-rezervoare umplute în timpul primăverii, când apa este în abundență. Somasem pe proprietarii de lacuri, să facă lucrările de asanare și sunt convins că din cauza costului mare al asanării și în urma proceselor pe cari le-am fi intentat, ele ar fi intrat ușor în proprietatea comunei, singura care le poate asana.

Avem gata studiile și planurile necesare pentruca, cu o cheltuială foarte mică, (până la 10 milioane), să legăm lacul Snagov cu lacul Căldărușani și să putem pluti dela Tâncăbești până la 18 km. de București. După studiile făcute de specialiști noștri, lacurile Snagov și Căldărușani pot fi legate cu lacurile Colentinei și cu modul acesta s'ar putea pluti dela Tâncăbești până la București. În propunerile pe care le primeam dela un grup de capitaliști engleji, ca să facem din Snagov o mare stațiune climaterică, el se obliga să facă aceste legături.

Lacul Snagov, cu apa lui clară de isvor și cu pădurile lui mari de jur împrejur, este destinat să joace un rol important în viața Bucureștilor. Primisem propunerea aceluiași grup englez, ca să fac din Snagov un centru climateric interbalcanic, pentru care se obliga să investească până la cinci sute de milioane de

lei. După modul febril cu care a început să se construiască, în curând Snagovul va fi un orașel pitoresc. Incheiasem o convenție cu Ministerul Domeniilor ca în pădurile Snagovului, să ne facă o mare cerbărie sistematică și începusem o mare stațiune de piscicultură. Una din pădurile Snagovului era destinată pentru colonii școlare permanente.

În timpurile noastre de mare progres al aviației, unul din lacurile din jurul Bucureștilor trebuie preparat pentru primirea hidroavioanelor. Principiul în aviație cere ca avionul să ajungă direct la destinație, pentruca pasagerii să nu mai aibă nevoie să se servească de teren. Este un câștig de timp și o economie de bani. Acelaș principiu trebuie să fie și pentru hidroavioane și trebuie să căutăm să răpundem acestui principiu rațional.

Pentru a înlocui lipsa băilor în apă curgătoare, am încurajat facerea primelor stranduri, care trebuie să ia un mare avânt. Nimeni nu-și închipuește atacurile pe care a trebuit să le înfruntăm, pentru ca să putem aproba facerea strandurilor. Toate prejudecățile trecutului, se ridicau în contra lor și am fost atacat cu o sălbatecă violență ca corupător al moravurilor orașului nostru, de oameni de mare va'oare.

Dâmbovița noastră pe care au cântat-o toți poeții din faza noastră ruralistă, trebuie acoperită, pentruca s'o transformăm într'un canal. Dâmbovița nu poate fi apă dulce, decât pentru un popor care vrea să moară cu mijloace naturale și naționale. Dâmbovița e mai mult moarte dulce, decât apă dulce.

Prin urmare, capitala noastră poate să aibă pitorescul apelor. Lacurile noastre, cari până acum au semănat moartea, vor deveni în curând izvoare de

viață și locuri de desfătare. Cred că suntem pe calea bună de a scăpa de rușinea lacurilor pestilențiale.

Dar Bucureștii poate să aibă și pitorescul pădurilor, pe cari deasemenea le-am neglijat până la distrugere. Parcurile și pădurile ridică pitorescul și asigură sănătatea orașelor. Cine face cheltueli pentru parcuri, face economii de spitale. Bucureștii, cari la început au fost așezați în mijlocul codrilor celor mai mari, a ajuns astăzi să nu mai aibă păduri. S'a dat dreptul proprietarului să defrișeze pădurea Băneasa, pe motivul că el ar fi avut nevoie de lemne de foc la fabrica sa de cărămidă. De jur împrejur se defrișază cu îndârjire.

Luasem măsuri prin casa grădinilor, ca să plantăm în jurul capitalei, pentruca să reparăm greșelile trecutului, care a lăsat orașul nostru cu un mare deficit de verdeață. Orașul București, este complect deschis la nord și est și din această cauză este expus vânturilor și crivățului iernii. Deaceea, nu numai că trebuie să-i păstrăm pădurile pe cari le are, dar trebuie să începem o mare ofensivă de împădurire, ca să-l înconjurăm din toate părțile cu păduri noi. Cred că ar fi mai bine să dăm preferință pădurilor de pini, cari ridică pitorescul și parfumează atmosfera și cari păstrându-și frunzele și iarna, pot să împiedice vânturile și crivățul, mai bine decât pădurile de foioase, cari iarna se golesc de frunze.

Pentru a mări suprafața verde atât de deficitară în București, în planul de sistematizare am înconjurat capitala cu o zonă circulară de plantație, care ar fi mărginit și orașul nostru atât de întins. În timp de cinci ani Bucureștii au mai căpătat două parcuri noi: Snagovul, cu 3.000 pogoane pădure seculară și Băneasa, cu 250 pogoane. Necesitatea lor se vede din

affluența până la înghesuială din zilele de sărbătoare. Ți-era mai mare mila de bucureștenii noștrii, chinuți de călduri tropicale și ținuți închiși într'un oraș urât și oriental. Bucureștenii au stat sechestrați într'o adevărată închisoare, pentru că Bucureștii era un oraș pitoresc numai pentru poeți, dar nu și pentru locuitori. Sunt convins că numai pitorescul Snagovului, a făcut pe bucureșteni să capete gustul vieții în aer liber și dragostea de frumusețile naturii. Snagovul a schimbat deja gusturile bucureștenilor.

Planul de sistematizare mai dă orașului un parc gata făcut. Deviam circulația dela bufet spre șoseaua Jianu și șoseaua Colonel Ghica și lăsăm la dispoziția pietonilor toată grădina și toată șoseaua transformată în grădină, dela bufet și până la piața Victoriei. De asemenea, aveam planul gata făcut pentru parcul din valea Plângerii. Am luat pentru comună, dela stat, grădină botanică, care se găsește în curs de amenajare. Am luat, de asemenea dela stat, în plină proprietate pădurea Pustnicul de lângă Cernica, acum în curs de amenajare. Pentru a mări centura de parcuri, am încheiat cu statul convenția prin care puneam la dispoziția capitalei toate masivele păduroase până la 40 km. împrejur. Ni se dă dreptul de a face toate amenajările și toate construcțiunile necesare pentru agrementul cetățenilor și pentru salubritatea orașului. Cu modul acesta astăzi avem la dispoziția comunei pădurile Cernica, Comana, Plumbuita, Țigănești, Căldărușani, Gruiu, etc. Pădurea Pustnicul de lângă Cernica, am luat'o în plină proprietate. Urmașul meu a făcut greșala să amenajeze Pustnicul și nu Cernica, pădure mult mai mare și mult mai frumoasă. Parcul Național va completa orașul verde, alături de orașul clădit. Cu modul acesta am putea spune că și proble-

ma parcurilor, pădurilor și verdeții capitalei este complet rezolvată. Rămâne însă, ca un adevărat postulat, că din cauza climei sale aride și a terenului său prăfos, Bucureștii trebuie să ducă o luptă dărză pentru păstrarea și pentru înmulțirea parcurilor și pădurilor sale.

Cred că în viitorul mai depărtat se va putea obține ca în grădina Botanică, unită cu parcul palatului Cotroceni, să facem grădina noastră zoologică, pe care Bucureștii o așteaptă de mult. Palatul regal de vară ar trebui construit în partea cea mai pitorească a Bucureștilor, pe dealul Piscului, a cărui poziție strălucită a observat-o și defunctul rege Carol I.

Dar, pe lângă pitorescul artei, Bucureștii mai pot să aibă și pitorescul terenului accidentat. Sunt convins că 50% din bucureșteni, nu cunosc frumusețea dealurilor cari înconjoară Bucureștii și cari mărginesc lunca Dâmboviței. Sunt înălțimi atât de apreciabile, încât am putut să fac pe dealul Pisc, o stațiune de sky, care este vizitată cu pasiune de toată capitala. Depe aceste dealuri, panorama orașului nostru este admirabilă. Orașul nostru este foarte frumos depe aceste înălțimi dela sud, văzut în lumina soarelui și în albastrul intens al cerului nostru, cu casele lui în culori vii și cu multiplele lui turnuri de biserici. Pantele dealurilor din jurul capitalei fiind spre nord, își mențin umiditatea și ajută mult vegetația. Cred că în trecutul nostru, am făcut o mare greșală că am întins orașul spre vest. Am reținut astfel pentru cei vii, partea lui cea mai banală și am lăsat pentru cei morți tocmai înălțimile lui pitorești. Am mai făcut greșala că am așezat acolo cimitirele noastre și crematoriul uman. Pentru a remedia aceste greșeli, am numit o comisiune care să ne arate locul unde am putea să

deschidem noile cimitire. Când vom stabili locul nou ales, înmormântările în cimitirile dela Belu vor trebui oprite, atât pentru nevoia de pitoresc și de aer pentru cei vii, cât și din cauză că înmormântările în aceste cimitire, prezintă un mare pericol pentru populația atât de deasă, care locuște în vecinătatea acestor locuri insalubre. După ce s'ar opri înmormântările pe aceste înălțimi, am lăsa viitorului îndepărtat posibilitatea ca să întrebuințeze aceste terenuri pentru alte scopuri decât pentru cimitire. O parte din centura de plantație cade pe aceste înălțimi. Am declarat expropriată toată panta acestor dealuri, pentru a înconjura Bucureștii cu o centură internă de parcuri și grădini. În planul de sistematizare am prevăzut șosele largi la poalele lor, iar pe cornișe o șosea largă, pe care dinspre Văcărești o și pusesem în lucru. Voiam să dau mai repede Bucureștenilor un loc de plimbare într'adevăr pitoresc.

Pe înălțimile din jurul Bucureștilor trebuia să plantăm parcurile noastre și să clădim vilele bucureștenilor bogați, pentru că tocmai această parte este răcorită vara de mari curenți de aer.

Planul meu fusese ca tot acolo să ridicăm cetatea universitară, în genul universităților Anglo-Saxone, adevărate mănăstiri culturale, cari izolează pe studenți și îi ferește de tentațiile vieții marilor orașe. După cum mănăstirile religioase inspiră călugărilor numai devoțiune, mănăstirea culturală ar inspira studenților învățătură, ca singură preocupare. Planul meu a căzut și cred că s'a făcut o mare greșală, care în viitor va fi greu plătită. Domnul rector Antonescu, autorul planurilor cartierului universitar, și a dat seama chiar de pe acum, că locul ales este prea mic și trebuie să facă totul înghesuit. Nu mai vorbim de mediul de cazarmă

și de cartierul prea populat, cari fac locul ales absolut impropriu. Cartierul universitar așezat la Pisc ar fi avut în vale parcurile și lacurile artificiale, cari se pot realiza cu mare ușurință.

Dealul Patriarhiei, care constituie singura parte pitorească din mijlocul orașului, trebuie completat și transformat într'un mic Vatican român. Incepusem lucrările pe strada 11 Iunie, dar împrejurările le-au oprit. Macheta care reprezintă viitoarea grădină dinspre strada 11 Iunie, a rămas la Patriarhie. În planul de sistematizare acest deal trebuia să fie pus în axa unei largi esplanade, care ar fi continuat aleea actuală până la biserica Sfânta Vineri. Costul ei n'ar fi prea mare, pentru că în această parte comuna are în plină proprietate străzile și piețele, iar construcțiunile sunt mici și rare. De asemenea, pusesem în axa unei străzi noi și dealul arhivelor statului dela Mihai Vodă și dealul bisericii Radu Vodă. Regret că n'am putut să execut aranjamentul încheiat cu Ministerul Justiției, pentru a libera din zidurile închisorii frumoasa mănăstire Văcărești. Mănăstirea Văcărești cu superba ei privilegii, cu frumosul bulevard Văcărești, ar putea fi destinată ca reședința Patriarhiei noastre. Acolo s'ar putea concentra multe instituții religioase, cari acum sunt înghesuite în dealul Patriarhiei. Biserica Patriarhiei ar rămâne mai departe catedrala noastră națională, pentru că sunt convins că împrejurările nu vor permite să se înalțe o catedrală nouă.

Marele București trebuie să-și aleagă stilul său arhitectonic, pentru ca să pună ordine în adunătura bizară de stiluri de tot felul. Stilurile bucureștene sunt atât de urâte și de disparate, încât auzi cum țipă unul la altul. N'am găsit încă necesar să mă amestec în regularea lor, pentru că în starea actuală a orașului nos-

tru, incomplet și plin de maidane, scopul principal trebuia să fie complectarea lui. Nu voiam să pun piedici construcțiilor.

Numisem însă o comisiune pentru unificarea stilurilor în piețe și străzile mai importante. În acelaș timp, deși credeam că stilul modern, care invadează capitala strică arhitectura Bucureștilor, nu putea să stânjenească estinderea lui, tocmai în aceste timpuri, când lumea vrea să construiască repede și economic. Stilul modern se mai poate numi stilul a la minnt.

După ce aș mai fi dărâmat o parte din construcțiile vechi și insalubre și după ce s'ar fi construit altele noi, proprietarii caselor vechi rămase, ar fi fost obligați să le dărâme singuri pentru că n'ar mai fi găsit amatori pentru ele. Mi-a sugerat acest plan panica banului și vreau să-l îndrumez spre construcții. Gonirea mea dela primărie, mi-a împiedicat planul, realizat numai în parte. Numai când proprietarii erau nevoiți să-și dărâme singuri casele vechi, numai atunci primarul ar fi fost la largul lui și ar fi putut să reglementeze stilurile. Cred că Bucureștii, cu clima lor călduroasă vara, reclamă clădirile cu arcade, proteguitoare de arișta soarelui, care lasă orașul gol în timpul zilei. Comerțul Bucureștilor ar câștiga foarte mult prin generalizarea arcadelor, pentru că arcadele ar mări vitrinele și ar îndoi timpul în care amatorii pot să cumpere, întrucât ar putea eși chiar pe timpul căldurilor. Lumina intensă din țara noastră, înlătură inconvenientul arcadelor. Incepusem construcții cu arcade pe bulevardul Elisabeta și tot arcade prevăzusem pe strada Lipscani. Actualul consiliu a revenit asupra acestor dispozițiuni stabilite de noi.

Meschinul orașelor arată meschinul sufletelor. Trebuie să dăm capitalei noastre monumentalitatea ma-

rilor orașe, în locul meschinăriei actuale de sat pretențios. Meschinul Bucureștilor se explică prin origina sa modestă. La început a fost desigur un punct de întâlnire între producătorii barbari, ale căror drumuri se întâlneau acolo, pentru a schimba produsele lor. Orașele cu origină militară, ca cetăți fortificate, sau cu origină religioasă, ca reședințe ale șefilor religioși, au fost dela început mai ordonate și mai infrumusețate. Bucureștenii n'au avut nici mijloace, nici priceperea necesară, ca să pună ordine în târgul lor, care la început se făcea sub corturile negustorilor trecători. Potecile șerpuite ale oamenilor și drumurile întortochiate ale vitetor, au fost începutul străzilor noastre. Pe ele s'au făcut bordeele și colibe. Mai târziu, potecile s'au făcut drumuri, ulițe, străzi și bulevarde, iar bordeele și colibe au devenit case și palate. Dar străzile noastre au rămas până târziu și multe din ele chiar până astăzi, tot cu alinierea și cu proporțiile potecilor de oameni și drumurilor de vite. Calea Victoriei este fostul drum la vii și palatul Știrbei este construit pe locul sau chiar pe temeliele vechii crame. Gusturile noastre ruraliste ne-au păstrat aceleași proporții meschine și aceleași alinieri întortochiate în străzi și în piețe, până în zilele noastre. N'am simțit încă nevoia monumentalului. Am făcut niște simple străzi mai largi, de 24 și de 30 metri lărgime și le-am dat numele pompos de bulevarde. Când am propus ca bulevardul Brătianu să aibă 50 de metri lărgime, a fost rumoare. Când am propus piața Brătianu de 120 pe 300 metri a fost revoltă. Era gata ca primarul să fie considerat ca vrăjmaș al orașului. La rechemare i s'a dat porecla de „magnificentius” și de „logodnicul aiurelei”. Această revoltă nu era specială țării noastre. O găsim până și în Franța, când

42.458

ea se găsea în aceeași fază de evoluție ca noi. Când Richelieu făcea la Paris, o stradă de nouă metri lărgime, i s'a spus că suferă de „megalomanie”; iar când s'a făcut bulevardul Sebastopol, s'a spus că este chiar o nebunie, pentru că bulevardul Sebastopol va împărți Parisul în două orașe deosebite, cari vor rămâne străine unul de altul. Baronul Osm Hausman, care a dat Franței strălucirea Parisului, era numit „nebulul dărâmat”, pentru că totdeauna nebunii, proștii „cuminte”, s'au revoltat de „nebunia” înțelepților.

Am arătat că în timpurile noastre circulația orașelor se strânge la centru, unde sunt concentrate toate afacerile. Deaceea circulația în centrul tuturor orașelor vechi și mari a devenit grea și, în cele mai multe, imposibilă. Parisul a avut noroc cu prevederea Împăratului Napoleon. Baronul Hausman venea la Napoleon cu planul său făcut pentru Avenue des Champs Elisee, pentru care prevedea 40 de metri lărgime. El tremura de teamă să nu fie certat de Împărat, pentru această mare pretenție. Spre surprinderea lui însă, Napoleon III mărea strada dela 40 la 80 de metri. Și cu toate acestea astăzi, toată lumea caută mijlocul de a mai lărgi această arteră ajunsă insuficientă. Mulți din marii urbaniști cari au constatat acest fenomen al timpurilor noastre, au pus ca regulă generală și inflexibilă că centrul tuturor orașelor vechi trebuie dărâmat, ca tocmai în infernul centrului să dăm parcuri mari pentru sănătate și bulevarde și piețe largi pentru circulație.

Tot astfel este și la noi. Pentru secolul vitezei Bucureștii sunt un oraș anahronic. Peste câțva timp nu vom mai putea circula în București decât cu viteza

carului cu boi. Am mai putea să îndreptăm oraşul nostru, atâta timp cât centrul capitalei noastre mai rămâne plin de magherniţe luxoase pe dinafară şi hidoase pe dinăuntru. Mai avem noroc că neprevederea primarilor noştri, ne-a păstrat încă un centru pipernic şi insalubru, pe care putem să-l dărâmăm cu uşurinţă, pentruca să ne facem bulevardele şi pieţele cerute de timpul nostru. Faţă de nevoile sanitare ale unei capitale şi pentru timpul automobilismului modern, multe din străzile şi din pieţele oraşului nostru, au încă estetica, salubritatea şi proporţiile vechiului sat. Dacă nu luăm măsuri urgente cât mai este încă timp, în câţiva ani capitala noastră va deveni muzeul urâteniei, infernul circulaţiei şi necropola sănătăţii. Avem părţi din centrul şi din periferiile capitalei, unde rămâi înmărmurit când vezi că acolo trăesc oameni şi te mustrează conştiinţa că nu-ţi faci datoria faţă de semenii tăi. Şi nu ne facem datoria din cauză că avem o morală ciudată, care ne face să ne fie milă de punga proprietarului şi să fim nepăsători de viaţa chiriaşului său. care trăeşte într'o cloacă oribilă şi care plăteşte proprietarului său „chiria morţii“. Alte oraşe cari erau în aceeaş situaţie, au întrebuinţat târnăcopul fără cruţare. La sistematizarea oraşelor Rio de Janeiro şi Lisabona, s'au ras depe faţa pământului cartiere întregi, ca să scape oraşul de urâtenia şi de insalubritatea lor. Cine mai păstrează şandramalele insalubre din capitala noastră, este un ucigaş fără să ştie. Am vizitat părţi din oraş, cari sunt adevărate cimitire de oameni vii. Incepusem dărâmarea cloacelor insalubre, pentrucă vroiam să profit de panica banului şi să-l îndreptez spre construcţiuni. Era şi un imbold pentrucă proprietarii rutinaţi n'aveau voinţa să se hotărască să-şi dărâme şandramalele lor, atâta timp

cât le mai producea o sută de lei venit. Am crezut că dacă pot să dărâm o parte din clădirile vechi și în locul lor să construiesc altele noi, toți amatorii se vor îndrepta către cele noi. Nimeni nu va mai voi să locuiască în construcțiile vechi și pe acestea vor fi nevoiți să le dărâme chiar proprietarii lor. Dacă nu plecam dela Primărie și mai dărâmam parte din catacombe, reînoiam Bucureștii în mod automat.

Mai poate aștepta capitala noastră refacerea ei prin trecerea timpului? S'ar mai putea lăsa timpului sarcina să corecteze unele defecte edilitare și urbanistice, acolo unde ai un oraș numai de corectat. Acolo însă unde ai un oraș de transformat, timpul este dezastru. În multe părți din București nu mai putem recurge la refacerea treptată pentru că e necesară o dărâmare repede. Pentru ca să avem o capitală acceptabilă, în București nu trebuie medicină ci chirurgie edilitară. Trebuie să ne convingem că cu marea ofensivă de construcții din timpul nostru, provocată de panica banului, fiecare an care trece, dublează greutatea și triplează cheltuielile pe cari ar trebui să le facem pentru a îndrepta capitala. Cu cât facem aceste cheltuieli mai repede, cu atât facem o economie mai mare, pentru că cheltuiala făcută la timp este îmbogățire. În orașele insalubre, primarul care face economie de bani, face risipă de vieți omenești. Economia de viață omenească, este singura economie care se cere unui primar conștient. Și apoi, este clar că cu tact și cu sistem, Bucureștii se pot îndrepta fără multă cheltuială și fără multă întârziere.

Dacă în timpul nostru viteză înseamnă bani, capitala noastră este orașul pierde-vară. Orașul nostru care a rămas cu dedalul său de străzi înguste și întore-

tochiate, are o circulație de două ori mai înceată decât orice alte orașe. Trotuarele noastre sunt atât de înguste în cât nu putem merge decât în pas de plimbare. S'ar părea că în București nu sunt oameni grăbiți. În București automobilele noastre circulă tot pe poteca șerpuită a omului din sat și tot pe drumul sinuos al vacilor cari mergeau la pășune. Cu străzile noastre întortochiate, bucureșteanul merge de două ori mai mult, ajunge de două ori mai târziu, pierde de două ori mai multă muncă utilă, decât un locuitor din orice alt oraș. Orașul nostru vechi, strâmt și întortochiat, ajunge la paralizia centrului, stânjenește industria și comerțul și amenință sănătatea și siguranța cetățenilor. Orașele cu străzi strimte și întortochiate și cu centrul sugrumat sunt destinate pieirii, pentru că trebuie să ținem cont că nu suntem decât la începutul crizei de circulație din capitala noastră. Primarii cari conservă mai departe anahronismul vechiului centru bucureștean, comit o crimă față de orașul pe care îl conduc. Trebuie să ținem cont că circulația se face pentru satisfacerea nevoilor. Circulație intensă și repede înseamnă satisfacerea repede a acestor nevoi, înseamnă intensificarea vieții, înseamnă progres.

Cum am putea noi să dăm în București omului, sănătatea, străzii, monumentalitatea și circulației, viteza? Străzile vechi sunt greu de lărgit. Trebuie să deschidem străzi largi prin fundurile de grădini unde găsim proprietăți adânci. Cerusem să mi se figureze pe hartă, străzile din oraș cu fundurile de grădini compacte, pentruca să străpungem străzile noi și largi. Dar speranța orașului nostru este în „Esplanada Dâmboviței“, care se va realiza prin acoperirea albiei sale. Vom realiza într'adevăr o esplanadă monumentală, pe care

n'o vor putea avea multe orașe din lume. Ea va aerisi orașul, va ridica valoarea urbanistică și va ușura imens circulația capitalei noastre. Esplanada Dâmboviței are avantajul că împarte orașul în două părți aproape egale. Sub Dâmbovița acoperită vom putea realiza metropolitanul orașului, care va ușura transporturile de mărfuri și de persoane. Cu metropolitanul Dâmboviței vom putea realiza gările în centrul orașului, făcute sub pământ. Indrumând toate transporturile pe linia metropolitanului, am putea soluționa și chestiunea trecerilor la nivel, cari încurcă mult circulația orașului nostru.

Cu modul acesta Dâmbovița, care dealungul veacurilor a nenorocit orașul nostru, își va putea răscumpăra păcatele prin estetica, prin viteza, prin igiena, și prin monumentalitatea pe care o va da capitalei. Aveam două propuneri făcute pentru acoperirea Dâmboviței între str. Șerban Vodă și Palatul Justiției, cu compartimente provizorii sus și cu antrepozite jos. Lucrarea se plătea singură în cinsprezece ani și cu veniturile după expirarea acestui termen, continuam acoperirea treptat. Planul fusese aprobat.

Vom mai ridica monumentalitatea orașului prin aleea Patriarhiei, care în planul de sistematizare, trebuie să fie continuată până la biserica Sf. Vineri. Cu punerea dealului Patriarhiei în axa esplanadei Patriarhiei și prin valea care se întinde în pantă dulce între cele două înălțimi, vom putea obține un efect pitoresc desăvârșit. În acelaș plan de sistematizare am prevăzut un bulevard nou care pleacă din josul crematorului uman ca o continuare a bulevardului Brătianu, trece prin valea Plângerii, atinge dealul Piscului și ajunge la Văcărești. Tot astfel, șoseaua Băneasa-Otopeni este

fixată la o sută metri lărgime la intrarea în oraş. De asemenea, toate căile de penetraţie devin nişte adevărate bulevarde largi. În special bulevardul Văcăreşti, va putea să ajungă una din cele mai frumoase intrări în Bucureşti.

Calea Victoriei a rămas un punct degradant al capitalei noastre. Şi cu toate acestea, chestiunea căii Victoriei este foarte uşor de rezolvat. Fixasem lărgimea ei la 22 metri şi în timpul primariatului meu am expus în loc înalt planul meu, ca toată înghesuală de case urâte şi insalubre dintre hotel Continental şi piaţa Palatului şi dintre calea Victoriei şi strada Academiei, să fie dărâmată pentru a face o frumoasă esplanadă. Proprietarii expropriaţi ar primi în schimb terenuri corespunzătoare, cei din calea Victoriei fiind trecuţi pe partea esplanadei dintre Ministerul de Interne, iar cei de pe strada Academiei, pe bulevardul Brătianu. Proprietarii astfel expropriaţi, n'ar mai putea pretinde nimic, într'ucât în loc de calea Victoriei îngustă şi strâmbă şi în loc de strada Academiei atât de urâtă, li s'ar da faţadă pe o esplanadă şi pe un bulevard.

O capitală trebuie să tindă să realizeze o personalitate urbanistică, prin care să şi formeze caracteristica sa deosebită. Parisul este oraşul bulevardelor şi al monumentelor, Londra este oraşul clădirilor monumentale, Moscova oraşul bisericilor, Atena oraşul Acropolei, New-Yorkul oraşul zgârâie norilor, Constantinopolul oraşul Bosforului. Caracteristica distinctivă a unui oraş ca şi caracteristica distinctivă a unui om, deşteaptă interesul, atrage şi desvoltă originalitatea sa. Aşa de mult omul apreciază această originalitate, încât istoria ne-a păstrat reputaţia vechiului Efez, prin frumoasa statuie a Dianei şi reputaţia ora-

șului Semiramidei prin grădinile lui suspendate.

Putem să creem noi o personalitate urbanistică capitalei noastre? Desigur că nu ne putem gândi să dăm Bucureștilor noștri o caracteristică naturală care i-ar putea da lustrul unei mari originalități. Eu am căutat s'o realizez. Am întrebat insistent societățile de arhitecți și de ingineri, care ar fi, după ei, personalitatea urbanistică a capitalei noastre. Aveam intenția să accentuez această personalitate prin premii, prin încurajare și prin orice alte mijloace cari stau la îndemâna unui primar. În adresa trimisă de mine acestor societăți, arătăm că după părerea mea de profan, personalitatea urbanistă a orașului nostru, ar putea fi dată prin stilul nostru național, modernizat și laicizat, la care s'ar fi adăugat pitorescul înălțimilor, pitorescul lacurilor și al pădurilor, cu care cred că trebuie să înconjurăm capitala.

Dar la această slabă pecete caracteristică, mai adăogam monumentul dela Adam-Clisi, transformat în Pantheon național. El trebuie ridicat pe dealul Văcăreștilor sau pe dealul dela Arsenal. Prin proporțiile acestui monument, prin arta lui și prin prestigiul său istoric, am putea să dăm orașului nostru o caracteristică într'adevăr pregnantă. El ar putea forma un punct de mare atracție pentru străini.

Mi s'a obiectat că monumentul dela Adam-Clisi trebuie transportat la locul din Dobrogea, de unde a fost adus la București. Mai întâi suntem de acord că a fost o greșală că s'a ridicat dela locul lui. Dar odată adus aci, el nu mai poate fi transportat înapoi. Transportul pietrelor înapoi și ridicarea lui acolo, ar costa sume enorme. Am fi nevoiți să lăsăm să rătăcească încă mult timp pietrele monumentului prin București, până vor fi distruse de intemperii. Ar mai

însemna ca după transportarea lor în Dobrogea, dacă s'ar face vreo dată, din lipsă de fonduri să le mai lăsăm și acolo încă un timp îndelungat, la voia în-âmplării. Facem o crimă că pierdem o comoară istorică. din care alte orașe ar fi tras de mult mari efecte urbaniste. Se impune ca monumentul dela Adam-Clisi să înfrumusețeze orașul nostru, căruia i s'ar da o pecete într'adevăr caracteristică. Repetăm că nimic n'ar ajuta mai mult, ca să dăm orașului București o personalitate urbanistă, ca monumentul dela Adem-Clisi.

Care stil ar putea să dea o personalitate urbanistă Bucureștilor? Fiecare epocă mare are stilul său arhitectonic în care se oglindesc sentimentele sale dominante. În perioada religioasă stilul era cerut de misticismul religios și de preocupările vieții viitoare. Civilizația greacă a dat stilul liniilor drepte, al proporțiilor și al ornamentațiilor severe. Civilizațiunea egipteană a dat stilul templelor și al cimitirelor colosale. Religia și despotismul asirian dă stilul colosal copleșitor al cupolei din care eșea stilul bizantin. Utilitarismul și spiritul cuceritor al romanilor, a dat construcția șoselelor, podurilor, arenelor și teatrelor cu linia gravă și dreaptă. Optimismul burghez din evul mediu a dat stilul catedralelor gotice care pare că amenință cerul. Renașterea italiană cu mici potentăți împrăștiați peste tot, a dat stilul palatelor și al caselor neguțătorilor bogați. Secolul trecut, secolul micilor burghezi înstăriți, a dat stilul caselor frumoase. Tcate aceste stiluri erau înflorite și încărcate, pentru că arhitecții lucrau pentru proprietari bogați, care aveau mijloace de a plăti mult, pentru un lucru scump, migălos și îndelungat. Era arhitectura religioasă, aristocratică și plutocratică.

Arhitectura timpurilor noastre cu sărăcia lor generalizată era condamnată să dea o arhitectură democrată, săracă, simplă și standardizată pentru ca să coste puțin și să se facă repede. Ea a dat arhitectura falanștelor de uvrieri, a școlilor de copii, a fabricelor, a sălilor de spectacole, etc. Stilul modern este stilul simplificat și scurtat, ca toată producția sufletească a unei societăți sărace, grăbite și neurastenice. Stilul modern este stilul a la minut.

Care va fi stilul Capitalei noastre, care ar putea să contribuie la personalitatea sa urbanistă? De sigur că stilul vechi, numai corespunde gustului timpului nostru. Noi mai recurgem la cornișe, la coloane, etc. pentru că n'am ajuns încă să ne formăm un stil al timpurilor noastre. Democrația modernă ne-a dat stilul modern, dar stilul modern este atât de simplificat, că dacă el ne poate da locuințe, nu ne poate da lucrări monumentale. El este prea clar și de aceea prea plicticos. Linia dreaptă care formează baza stilului modern nu ne poate da frumosul, pentru că linia dreaptă este cel mai urât dintre elementele arhitectonice. Ea este prea simplă ca să poată fi monumentală. Întreg stilul modern este banal și rece. El îți face impresia unor jocuri de figuri geometrice. Omul nu face nici o lucrare de artă tehnică, fără o decorație de artă estetică. Tot astfel și construcția are nevoie de oarecare ornamentație, în care să găsești gustul, care să satisfacă imaginația, în care să vezi puțină poezie. Omul simte nevoia de a idealiza realitatea, prea rece și prea uscată. Stilul modern nu ne poate da sau n'a ajuns încă să ne dea poezia arhitectonică, pentru că geometria ne deșteaptă sentimentul ordinei iar nu al frumosului. Le Corbusier care a pus în evidență stilul modern, l'a susținut cu argumentul că o

casă trebuie să fie „o mașină de locuit“. Dacă ne-am gândi numai la utilitatea lucrurilor cari satisfac nevoile anului, am distruge preocuparea estetică, pe care se bazează jumătate din existența sa. Stilul modern este în arhitectură ceiace fotografia a la minut este în arta fotografică. El n'are decât poezia vitezei în construcție și decât poezia economiei în cheltuiala construcției.

Stilul nostru național poate răspunde acestor cerințe? Cred că da, însă nu așa cum s'a făcut. S'a luat stilul religios și s'a aplicat întocmai la construcțiile laice. Stilul nostru național, urmărit până în influențele armene, era stilul templelor din perioada religioasă și de aceea era încărcat și cu caracter misterios și mistic. Stilul templelor păgâne și stilul bisericilor creștine trebuia să fie încărcat ca să arate opulența divină, trebuia să fie copleșitor pentru ca să umilească micimea omului, trebuia să fie întunecos ca să deștepte sentimente mistice și misterioase. Primele temple grece și templele budiste nici n'aveau ferestre și erau adâncite într'un complex întuneric.

Aceste caractere ale stilului nostru național nu corespund caracterului laic și sentimentelor de utilitate. Dar dacă ar fi simplificat el ar avea toate calitățile gustului modern. Poate da efecte prin simplitate, prin suprafețe, prin volum, prin joc de linii, prin joc de lumină. Are ornamentații frumoase, intrate de mult în gusturile noastre. Mai are însă calitatea mare, că el poate contribui în mare măsură la formarea personalității urbaniste ale Capitalei. Stilul nostru național simplificat ar da Bucureștilor o originalitate într'adevăr unică. În același timp el este un stil util țării noastre. Țara soarelui prea tare și a intemperiilor vijelioase, este țara stilului cu ștreășină. Clima noastră cere să întrebuițăm strașina și arcadele. Ea dă

clădirei puțin misticism și puțină melancolie, care corespunde temperamentului nostru de popor al doinelor. Stilul modern este prea clar, prea vesel și prea pozitiv pentru un popor mistic și melancolic.

Mi s'a obiectat însă să el nu se pretează la construcții monumentale. Cred că este o eroare. Nu se pretează la monumente, pentru că viața noastră de continue războaie care ne distrugea orașele, nu ne-a dat răgaz să construim și să facem monumente în stilul nostru. Din această pricină la noi nici n'a venit încă marele artist al stilului național, care să-i dea expresia lui laică monumentală. Cred că prin premii și prin încurajări, am putea să descoperim și pe acest artist mare. Marele artist al desăvârșirii stilului nostru național, n'a venit încă, pentru că încă n'a fost chemat, pentru că n'a putut fi încă chemat.

Are sau poate să aibă populația capitalei noastre sufletul necesar pentru a da civilizația unei metropole? Poate ea să capete o caracteristică originală? Elementul sufletesc al unui oraș este mai important decât elementul fizic. Elementul uman este și mai greu de urbanizat, pentru că pavarea sufletelor este mult mai grea decât pavarea străzilor. Bucureștii nu pot fi oraș, capitală sau metropolă mare, dacă populația sa n'ar avea calitățile sufletești cerute de acest mare rol național.

Orice oraș mare și vechi devine un organism viu, cu spiritul său, cu voința sa, cu simțirea sa. El își câștigă cu timpul spiritul său caracteristic, care îl deosebește de spiritul celorlalte orașe. Parisul este orașul voioșiei și al revoluțiilor, Roma este orașul artiștilor, Londra orașul spleenului, Sevilla orașul procesiunilor religioase, Lourds orașul minunilor. Toate

orașele vechi și mari capătă cu timpul personalitatea lor morală caracteristică.

Capitala noastră este încă un oraș fără caracteristică sufletească, pentru că el n'a avut încă timpul să-și formeze un fond sufletesc comun. Pentru a forma sufletul colectiv al unui oraș, trebuie o stabilitate istorică, în care se formează un fond sufletesc comun. Sufletul comun se alcătuește printr'o lungă imitațiune reciprocă, prin lupte, prin victorii sau prin suferințe comune, prin serbări comune, cari formează legătura spirituală între cetățeni. Acest fond sufletesc comun apare în fiecare cetățean al orașului. După cum în antichitate puteai să cunoști pe un atenian și pe un roman, în timpurile noastre poți să cunoști pe un parizian, de un vienez și pe un locuitor al Berlinului. Cu modul acesta, pe deasupra spiritului indivizilor, se formează un spirit colectiv în care poți să vezi sufletul fiecărui individ în parte.

Caracteristica sufletească a Bucureștilor este lipsa de orice caracteristică. În București, spiritul colectiv este încă numai suma tuturor spiritelor indivizilor cari îl compun. Orașul nostru este un oraș nou, fără tradiție, fără etajarea categoriilor sociale, fără disciplină socială și fără fixarea valorilor. Neajunsă încă la proporțiile cerute de capitală, Bucureștii sunt ca o apă continuu turburată de noi viituri de populația de la sate, de noi viituri de străini. Populația Bucureștilor nu este încă așezată, nu este încă stratificată. De aceea capitala noastră este amorfă, nedisciplinată, este anarhică și fără nici un frâu moral intern. Singura disciplină a bucureștenilor până astăzi, este disciplina autorității și disciplina partidelor politice. De la autoritatea sa, populația capitalei nu poate primi nici o disciplină sufletească superioară, pentru că au

toritatea noastră este cu mult mai anarhică decât populația pe care o conduce. În țara noastră, în loc s'o disciplineze, autoritatea anarhizează și corupe populația.

Populația Bucureștilor este o populație politicianistă, care face din politică, principala sa profesiune. Desigur că disciplina politicianistă este o disciplină rea, dar totuși această disciplină constituie un rău mai mic, decât lipsa de orice disciplină sufletească. O populație amorfă care primește un crez politic, are deja o idee comună, capătă un început de fond sufletesc colectiv. Și un organism sufletesc nu poate merge spre o dezvoltare normală, decât atunci când el și-a format cel puțin un început de fond comun sufletesc, pe care se grefează aspirațiunile, credințele și dorințele lui și cari formează premiza tuturor actelor sale.

Deaceea, până la formarea acestui fond sufletesc comun al capitalei noastre, noi nu putem zidi nimic serios pe sufletul bucureștean.

Anarhia sufletească a populației capitalei, eșită din lipsa ei de așezare, este mărită și de eterogenitatea acestei populații. Nici un oraș din aceste părți de lume, n'are o populație cu origină etnică mai variată, decât capitala noastră. Orașul nostru a fost și este locul de întâlnire al tuturor rasselor pământului. Bucureștii sunt Babilonul timpurilor moderne. Nimeni nu contestă marele patriotism al bucureștenilor, dar îi sfătuim ca nici unul din ei să nu dea sângele său la analiză. Această mare eterogenitate etnică are două consecințe importante. Amestecul excesiv al raselor naște un dezechilibru organic, din care ese un dezechilibru sufletesc. Sufletul capitalei este într'un echilibru instabil. Din acest dezechilibru sufletesc, ese

spiritul receptiv la noutăți și dezvoltarea inteligenței. O populație eterogenă este o populație inteligentă și progresistă. Dar eterogenitatea ei dizolvă sau oprește să se formeze orice bază sufletească fixă sau comună, din care este un dezechilibru moral. O populație cu o prea variată origine este o populație cu o inteligență mare și cu o morală mică.

În privința moralei, populația bucureșteană suferă mai mult de micime de suflet. Putem spune că bucureșteanul n'are altă caracteristică sufletească decât șiretenia, care s'a formulat prin denumirea de „păpușiu de București”. Față de orice gest idealist, bucureșteanul se întreabă: Ce interes ai să fii altruist. De aci este și deliciul ilegalității, deliciul așa numitului „chiul”, plăcerea loviturilor și a afacerilor. Aș mai adăuga că Bucureștii sunt capitala unde se face cel mai mult cu ochiul. Bucureșteanul nedisciplinat și neadaptat la ruajul social, este un incapabil de muncă continuă. De aci este instabilitatea sa profesională. În nici un oraș din lume nu vedem atâta comerț ambulant, atâția mișiți, atâția văcsuitori de ghete, atâția cartofori, atâția chibiți și atâția funcționari. În nici un oraș cetățeanul nu-și schimbă de atâtea ori meseria sa. În nici un oraș nu vedem atât de puțini profesioniști cari să-și moștenească profesiunea lor din tată în fiu. Profesionistul sau meseriașul bucureștean nu se poate mulțumi cu un câștig mic și continuu și preferă „loviturile”. Popoarele unitare sunt mai puțin inteligente dar sunt mult mai morale decât cele eterogene.

De asemenea populația Capitalei se resimte de originea ei rurală. Ea a păstrat caracterul umil al țărânului din care se recrutează. Bucureștenii sunt anarhici în fața unei autorități reale și servili în fața autorită-

ților abuzive. Se cunoaște că bucureștenii sunt descendenții vechilor clăcași, care au înmagazinat de a lungul timpului, toată umilința robului în fața patronului. Bucureștii suferă de iobagismul sufletesc. Pentru ca să le ridic spiritul de mândrie și de demnitate, am format „comitetele cetățenești“, cu scopul principal de a se apăra împreună contra arbitrarului autorității. Le-am spus toate împrejurările, că primesc cu plăcere controlul lor și controlul tuturor actelor comunale, pentru că controlul cetățenilor mă va opri să fac greșeli. Ați văzut zmeul, le spuneam eu. Dacă este ținut de sfoară, zmeul se înalță mereu mai sus, iar dacă lași sfoara din mână, el cade la pământ. Controlați-mă ca să vă fac și vouă opere utile și să mă înalț și pe mine prin controlul vostru.

Populațiunea bucureșteană este o populație încă antieconomică.

1. Ea nu este încă stimulată în viața sa economică, de nevoile ei prea reduse și prea primitive. Ea muncește numai pentru micile ei nevoi.

2. Populațiunea Capitalei disprețuește încă munca manuală. Ea caută profesiunile cele mai puțin onorabile sau avuabile numai să scape de munca manuală și devine trepăduș, negustoraș sau funcționar. Cea mai mare parte din averile bucureștene provin dintr'omuncă antieconomică, cum ar fi samsarlăcuri, intervenții, permise și tot felul de favoruri politice.

3. Munca bucureșteanului atât cât există, este anarhică, și intermitentă. În capitala noastră se poate spune că bucureșteanului îi este greu până când s'a-pucă de ceva, pentru că de lăsat se lasă ușor.

4. Capitala noastră este orașul „privilegiilor democratice“, căutate nu atât din dorința de câștig ci mai mult din ambițiunea de a arăta că este d'asupra legi-

lor, că este un privilegiat. Pentru un bucureștean viața fără favoruri, este ca friptura fără muștar. Cine nu știe să câștige privilegiile democratice, este disprețuit, de toți ai casei, de toate rudele și de toți prietenii. Suntem în orașul lui „știi tu cu cine ai aface“ adică știi tu că eu sunt dintre aceia, care sunt puși d'asupra legilor. Bucureșteanul chiar bogat, caută să se distingă cel puțin cu un bilet de tramvai gratuit, cu un bilet de teatru sau de tren dat fără plată. Și să vedeți pe conductor cum salută cu respect pe toți chiulangii, mici și mari și cum privesc cu indiferență pe cei cari au plătit. Am fost martor la următoarea scenă petrecută într'un tramvai din București. Unui băiat de liceu i se cerea taxa și el întreba dacă liceenilor nu li se dă bilet gratuit. Pentru că primea un răspuns negativ, el întreba dacă cel puțin ca cercetaș nu putea să profite de gratuitate. A întrebat mai departe dacă nu poate călători gratis ca premiant și așa mai departe. Nu și-a plătit taxa de cât după ce a încercat toate mijloacele de a se distinge cu gratuitatea călătoriei.

5. Bucureșteanul crede că, cu autoritățile totul se poate aranja. Nu plătesc dările și nu-și împlinesc datoriile decât cei care nu cunosc „trucurile“. În București nu rămân în legalitate decât cei mărginiți.

6. Bucureșteanul nu mănâncă pentru a se hrăni, nu bea pentru că-i este sete și nu se îmbracă pentru a fi decent. La unele popoare sălbatece s'au văzut negri, care pe călduri tropicale umblă îmbrăcați cu câte două și trei costume, numai ca să arate că sunt bogați. Tot astfel bucureșteanul bea mult, mănâncă mult, se plimbă mult și se îmbracă mult mai mult, din vanitate decât din necesitate.

Dar afară de aceste defecte morale, populația capi-

talei are excelente dispoziții intelectuale. Bucureșteanul este inteligent, vioi și accesibil progresului. Populația capitalei noastre va putea să dea naștere la o adevărată civilizație orășenească. Populația bucureșteană instabilă și inteligentă este capabilă de orice și chiar de fapte mari. O autoritate comunală superioară și hotărîtă, ar putea foarte repede să facă din bucureșteni o populație civilizată. Este suficient să fie pusă la o rigidă disciplină socială și morală, care la început va revolta, pentru că mai cu seamă ordinea, produce disperarea oricărui spirit anarhic. Orice măsură de civilizare produce la început revoltă prin chiar noutatea ei, pentru că misoneismul este un sentiment general. Chiar în Parisul medieval, din care trebuia să iasă mai târziu orașul-lumină, când autoritățile au luat dispoziția ca să se strângă bălegarul depe străzi și să-l scoată afară din oraș, s'a produs o adevărată mișcare de stradă. Tot astfel și la noi. Când luasem măsuri de curățenie în piață, negustorii bucureșteni îmi spuneau în scris: ce este cu atâta curățenie, domnule primar; noi am trăit veacuri întregi în murdărie și am trăit mai bine decât acum în curățenie. Dar după ce au văzut și au înțeles repede rezultatul acestor măsuri, tot ei au venit să-mi spună răspicat printr'un negustor din piață: mergeți înainte domnule primar, că dacă mai țineți câtva timp, franțuzi ne faceți.

Inteligența populației noastre ne dă o mare aptitudine pentru cultură și pentru artă. Așa se explică cum noi am putut într'un timp atât de scurt, să avem o dezvoltare atât de mare a instituțiilor de știință și o atât de mare eflorescență artistică. Viitorul Bucureștilor stă în viitorul intelectualilor săi. Ne trebuie un primar a cărui epocă să rămână în istoria Bucu-

reștilor, cum a rămas în Grecia secolul lui Pericle, la Roma secolul lui August și în Frața secolul lui Ludovic XIV. Eu începusem această eră. N'am putut să încep primariatul meu cu ea, pentru că atunci am găsit că edilitarul este mai imperios necesar decât socialul. După ce aranjasem până la un punct edilitarul, trecusem la social.

Inteligența bucureșteanului se mai vede în viciu-ciuena străzii noastre, pentru că numai popoarele mărginite sunt popoare grave și preocupate. S'a pretins chiar că numele Bucureștilor ar veni dela orașul bucuriei. Ceeace nu este exact. Bucureștii sunt descendenții lui Bucur și li s'a spus Bucureștii dupe cum descendenții unui popă s'au numit Popeștii și descendenții lui Ion s'au numit Ioneștii.

Strada bucureșteană este un mijloc ușor, pentru ca să ajungem la formarea unui spirit comun și de civilizare reciprocă. Ceeace la Greci și la Romani era Agon și Forul, la noi este strada. Deaceea strada nu trebuie desființată ci numai îndrumată, numai moralizată. Când vezi străzile bucureștene, totdeauna pline de lume, s'ar părea că toată populația a eșit în stradă, ca să asiste la un incendiu permanent. În strada plină de oameni voioși și inteligenți, circulă ideile, se propagă sentimentele, sclipesc spiritele și se poleesc declarațiile galante. Strada ascute inteligența, incredințează sufletele și ridică civilizația. Oamenii cari es în stradă arată că simt plăcerea ca să se vadă și să se simtă în comun, că sunt sociabili și comunicativi și că au ceva de spus și că au ceva de simțit. Deaceea, în viața orașelor, o stradă goală arată un suflet gol.

Planul meu era ca din Piața Universității să facem un Corso, unde să atragem populația orașului, care

se inghesue pe celelalte străzi. Strada Lipscani lărgită și transformată în stradă de arcade, ar trebui să fie acoperită sus cu sticlă, astfel ca să împiedice circulația aerului. Ea trebuie transformată într'un Corso al eleganței feminine. Este bineînțeles că eleganța nu însemnează lux, pentru că luxul este tocmai lipsa de gust. Eleganța feminină probează pe de o parte gustul femeii iar pe de alta, civilizația bărbatului care-l apreciază, care-l aprobă și care-l plătește. Ceeace înseamnă că eleganța feminină este indiciul civilizației întregului popor.

Nu mă pot opri de a observa cât de mult civilizează strada capitalei, tocmai această eleganță a doamnelor bucureștene. Noi ne-am obișnuit cu acest privilegiu al orașului nostru și nu-i dăm prea multă atenție. Dar toți străinii cari ne vizitează orașul nostru, fac din eleganța doamnelor bucureștene, adevărata lui personalitate. Reputația doamnelor pariziene a pălit de mult în fața eleganței doamnelor bucureștene. În acel Corso al eleganței feminine din strada Lipscani, s'ar putea stabili imitațiunea și emulațiunea eleganteilor, din care ar eși perfecționarea eleganței. Eleganța naturală a doamnelor române, ar face în curând din București un centru de propagarea eleganței în Balcani. Doamnele bucureștene ne-ar aduce pe femeea Balcanilor și prin femeea Balcanilor am putea face o adevărată infiltrațiune în Balcani. Prin rafinăria eleganței feminine, Parisul a câștigat aureola sa în lumea întreagă. Să utilizăm și noi eleganța naturală a doamnelor bucureștene, pentru civilizarea și ridicarea capitalei. Eleganța doamnelor române poate fi utilizată pentru realizarea Bucureștilor, metropolă balcanică.

Populația bucureșteană n'are numai inteligență și aptitudine pentru cultură și civilizație. Ea are și o

ținută. O distinsă intelectuală bulgară, îmi spunea că observă la populația noastră o ținută de aristocrați, atât în vorbă cât și în gesturi și în prestanță, pe care n'a observat-o la celelalte popoare balcanice. Eu i-am explicat că dintre toate popoarele balcanice, numai românii rămași autonomi și-au păstrat aristocrația lor, care ajunsese la o adevărată civilizație rafinată. În mod natural această civilizație superioară aristocratică, a fost totdeauna imitată și de burghezie și de cei de jos, desigur în proporții diferite. Din chiar ținuta poporului român, se cunoaște că el și-a păstrat aristocrația sa națională.

Din toate aceste caractere ale populației noastre, n'am desprins nici o personalitate morală a Bucureștilor. Am găsit însă caractere de populație civilizabilă, progresistă și cu multă dispoziție de cultură. Dar găsim în București o caracteristică bine definită, care va contribui mult la viitorul său de metropolă culturală, găsim cosmopolitismul capitalei noastre. Credem că populația bucureșteană, este populația cea mai cosmopolită pe care poate s'o aibă un oraș și mai cu seamă un oraș din orientul nostru violent și șovinist. Toți străinii cari ne vizitează observă această extremă amabilitate și extremă toleranță față de străini. Populația capitalei noastre a inventat „adoptiunea cetățenească” pentru orice străin. Pe când populațiunile șovinite nu recunosc străinului nici drepturile elementare, populațiunea bucureșteană ajunge la un adevărat privilegiu al străinului, ajunge la o adevărată renunțare în fața lui. În acest sens se povestește o anecdotă caracteristică: un francez venit în București cerea conductorului tramvaiului să-i încaseze taxa. Conductorul, văzând că pasagerul este francez, îi răspun-

dea în modul cel mai natural, că la noi francezii nu plătesc taxa la tramvai.

Tot astfel, în timpul marelui război, trupele franceze cari intrau în țara noastră, n'au putut convinge pe țăranul român să se culce în patul său. L'a oferit soldatului francez și el s'a culcat pe jos. Caracterul cosmopolit și tolerant al populației noastre, o face aptă să primească ideile de pace și de solidaritate internațională, care-i netezesc calea către rolul său de populațiune de metropolă.

Care este însă caracterul moral, pe care am putea să-l dezvoltăm prin toate mijloacele noastre, pentru ca să facem din el o caracteristică a populației capitalei noastre? Credem că avem adânci și reale calități muzicale, cari ne-au permis ca numai în câteva decenii de renaștere națională, să avem o frumoasă eflorescență de opere muzicale și de reputați muzicanți. Trebuie să dezvoltăm acest dar natural, care mai are avantajul că este sentimentul moral cel mai superior, cel mai general și cel mai comunicativ. Capitala noastră trebuie să devină o metropolă culturală, către care trebuie să atragem pe vecinii noștri, prin știința și prin arta noastră, dar mai cu seamă prin munca noastră. Indată ce va fi posibil, Bucureștii trebuie să-și construiască palatul operei sale. Proiectasem organizarea societății tuturor artiștilor capitalei, pentru ca să le dăm lor conducerea opiniei publice bucureștene și cu modul acesta să ajungem la reabilitarea artei.

Avem noi resursele materiale pentru a face o capitală? Mai întâi trebuie ca statul să contribuie în mare parte, pentru a face din București o capitală demnă de o țară care ar putea să fie fericită, dacă ar produce și oameni înțelegători ai marilor interese naționale. Sub Impăratul Napoleon III, Franța întregă a

colaborat ca să-și clădească o capitală. Contribuția Franței la strălucirea Parisului a fost de miliarde. Toate celelalte țări au avut aceeași politică a capitalei lor, pentru că toate popoarele au înțeles că este mai bine să ai o țară înapoiată cu o capitală superioară, decât o țară superioară cu o capitală înapoiată.

În al doilea rând s'ar putea lucra destul și cu un buget normal, dacă s'ar lua măsuri ca să se revizuiască oarecari venituri și oarecari cheltuieli. Aș putea să dau numai câteva exemple hotărâtoare. Am găsit mățaria cea veche dela abator, închiriată cu 10.000 pe an. Am chemat pe chiriași și le-am spus, că dacă în 24 de ore nu-mi oferă o chirie de 3.000.000 lei anual, îi scot din mățarie. Au oferit în termenul dat toată chiria cerută de mine. Societatea Taxico circula pe Calea Victoriei fără să plătească nici o taxă. I-am declarat că dacă în 48 de ore nu plătește 2.000.000 lei taxe pe doi ani în urmă și 1.200.000 lei anual pe viitor, îi opresc să mai circule. Au plătit taxa înainte de expirarea termenului dat. Primăria închiriasse afișajul cu 200.000 lei anual. Am putut să scot 3.000.000 lei anual. De aci se vede că nu veniturile lipsesc, ci că modul de încasarea lor este defectuos. Visteria comunei este tot atât de nedisciplinată ca și populația ei. Banul public n'a căpătat încă disciplina necesară ca să meargă la visteria publică. Mai trebuie încă mult timp, până când banul public să ajungă să învețe drumul tezaurului public.

În scurta ochire asupra viitorului capitalei noastre, am constatat că nu vedem nici o piedică în rolul ei viitor de mare oraș. Singura piedică în calea Bucureștiului mare, este tot Bucureștiul mic, care nu se hotărăște să facă loc Bucureștiului mare, pentru că

Bucureștii mare cere un suflet mare. Marile obstacole în calea Bucureștilor mare este politicianismul. Capitala noastră intră pe rând când într'un club când într'altul care este chemat le guvern. Interesele orașului sunt confundate când cu interesele unui club, când cu ale altuia. Alinierile, sistematizarea, estetica, finanțele, sunt rezolvate după interesele fiecărui club și al fiecărui partizan în parte. Bucureștii mare poate fi realizat chiar numai cu fărămiturile cari cad dela ospățul tuturor lupilor politici, cu condițiunea ca să scăpăm cel puțin aceste fărămituri,

Politicianismul bucureștean a anulat planul meu de sistematizare, făcut cu mare trudă și după muncă încordată de zi și de noapte. S'a anulat planul de sistematizare numai ca să nu se spună că este planul meu, deși rezultatul la care s'a ajuns, a fost absolut acelaș. Rezultatul a fost că în timpul acestui interegn de planuri, s'a construit tot după vechile proporții și alinieri și ne-a stricat orașul pentru mult timp. S'a anulat contractul pentru pavarea capitalei întregi în doi ani, plata în rate și cu zece ani de întreținere. Pavam centrul cu asfalt și duceam piatra la periferie unde mai pavam încă 500.000 m. p, Mi se propusese acelaș contract și cu suburbanele, astfel că în 2 an nu mai aveam stradă nepavată în București.

S'a recurs tot la pavajul de piatră și am nenorocit capitala cu un pavaj barbar, pentru cinci zeci de ani. Tot astfel mi s'a anulat contractul de transportul cărnei în camioane închise și scăpam de transportul cărnei în căruțe care transportă dimineața băligar și după prânz carne. Mi s'a anulat deasemenea contractul pentru târgul de vite de la abator.

Cred doamnelor și domnilor, că am putut să dărâăm împreună vechea legendă a Bucureștiului ba-

nal. Un poet spunea că urâtul nu este în afară de noi că ochiul nostru care vede urât pentru că nu vede, și cu inima. Noi am privit capitala noastră fără dragoste de orașul nostru de scaun și cu superficialitatea popoarelor începătoare l'am condamnat fără judecată. Pe măsură însă, ce au văzut că Bucureștiul trece sub ochii noștri uimili, dela sat la oraș și dela oraș la capitală, bucureștenii au început să iubească Bucureștii. Astăzi criza capitalei a trecut. Când fiecare patriot bucureștean își va zice cu hotărâre : eu înainte de toate vreau să construim o capitală, atunci noi vom putea avea o capitală frumoasă. Rămâne ca generațiile viitoare să facă din capitală o metropolă. Orașul București are și calitățile fizice și calitățile morale pentru a deveni o metropolă. Prin frumusețea capitalei noastre, prin știința savanților noștri, prin arta artiștilor noștri și prin eleganța doamnelor noastre, noi vom construi Bucureștii metropolă. Țin să se știe doamnelor și domnilor că optimismul urbanist al Bucureștilor. începe dela generația noastră. Noi am stabilit astăzi aci că Bucureștii sunt un oraș banal numai pentru spiritele banale. Noi am proclamat aci capitala noastră Bucureștii metropolă.

Pentru transformarea unui oraș, nu este destul să fi format sociologia lui adică nu este suficient să-l cunoști în mod științific și nu este destul să fi făcut ideologia lui, adică să ști încotro vrei să-l îndrumezi. Trebuie să ai și o tactică potrivită, adaptată caracterului populației orașului pe care vrei să-l transformi.

Pentru disciplinarea unei populațiuni anarhice și ruraliste, trebuie să ajungi să-ți formezi reputația și intransigent de înfruntător al ori cărei puteri divine și umană, trebuie să-ți formezi reputația de dictator. Ai nevoie ca lumea să-ți știe și de frică. In faza de

civilizație inferioară a popoarelor, omul nu poate fi ținut din făgașul rutinei și al prejudecăților, decât sau cu entuziasmul, sau cu frica. În această fază epoca rațiunii n'a venit încă.

Omul mărginit întrebuințează numai frica; Utopistul întrebuințează numai entuziasmul; omul realist și de inimă știe să întrebuințeze și egoismul și idealismul uman și poate să întrebuințeze și frica și entuziasmul. Numai astfel poți pe cei buni să-i conduci cu bunătatea și pe cei răi cu răutatea. Când ai un scop civilizator, cu cei buni trebuie să fi și mai bun, și cei răi și mai răi de cât ei. Utopiștii, cari vor să întrebuințeze numai bunătatea, nenorocesc lumea cu visurile lor.

Dar ca să fii cu adevărat rău cu cei răi, trebuie să ai fondul omului cu adevărat rău. Sunt însă două feluri de oameni răi: oameni răi din răutate și oameni răi din bunătate adică oameni cari din dragoste pentru semenii lor, vor să le facă binele cu sila. Omul rău din bunătate, care vrea să conducă pe cei răi, știe să ia numai forma exterioară a răutății, pentru ca să facă economie de durere omenească. Trebuie însă o mare băgare de seamă, pentru că oamenii răi din altruism au hotărârea misticismului și ei pot să fie mai răi din altruism decât oameni răi din egoism.

Poți să faci binele cu sila? Da, pentru că în lume proștii sunt în imensă majoritate și în lume a fost totdeauna luptă între dictatura proștilor și între dictatura deștepților. Și cred că e preferabilă dictatura progresivă a celor deștepți, față de dictatura regresivă a celor proști. Bine înțeles că poți să faci binele cu sila numai după ce s'a făcut ritualul democratic, adică după ce s'a făcut alegerea de către sufragiul universal. Dictatura binelui, după ce ai fost încă o mare an-

tinomie a democrației. Democrație înseamnă triumful meritului ales de cei fără merit, adică alegerea celor competenți de masa celor incompetenți. Alegerea ta însemnează că ți s'a recunoscut competența și-ți dă mandat să exerciți dictaturi competente. Binele cu sila făcut de cel ales împacă dictatura realizărilor cu democrația alegerilor.

Poți să faci binele cu sila chiar și celor deștepți, pentru că devreme ce dela adevărurile eterne și universale ale vechii filozofii dogmatice, am ajuns la adevărul pragmatismului relativ și bazat pe utilitate, nu știm de ce binele găsit de tine ar trebui să cedeze binelui găsit de altul. Dacă, fie care om este măsura adevărului, de ce să măsoar cu mintea altuia și să nu măsoar cu mintea mea. Când ai găsit o utilitate socială, ești dator să nu cedezi nici lui Dumnezeu. Dacă trebuie să dai lumii toată inima ta, trebuie să nu cedezi nimic din toată cugetarea ta. Pentru ca să asigurăm progresul omenirii trebuie să ajungem la solidarizarea inimilor, dar la autonomia minților. Nu poți să realizezi nimic dacă știi de frică sau dacă aștepti recunoștința sau aprobarea oamenilor. Valoarea realizatorului se cântărește cu numărul proștilor pe care i-a făcut să țipe de frica noutăților. După cum spune poetul:

Când făcui pe proști să urle
Bătând din tobe și din surle,
Am câștigat dreptul ca să spun
Că sunt și eu tot un nebun.

Dacă ești un realizator fulgerător nu este realizare pentru care să nu te înjure toți când o începi și să nu te laude toți când o termini.

Eu am făcut economie de durere omenească, pentru că în conducerea Bucureștilor nu am luat decât forma aparentă a răutății. Când am găsit abateri grave

generalizate, îmi căutam o victimă pe care nu o pă-răseam, până când nu o copleșam cu pedepse grave, rămânea ca după ce termină rolul său de sperietoare, să-i iert toate pedepsele date. Cu modul acesta o fă-ceam să țipe tare, pentru ca să sperie ea pe ceilalți. Rugam apoi pe gazetari să mă atace pentru aceste sancțiuni aspre, pentru ca sperietura să fie și mai mare. Cu modul acesta eu nenoroceam numai un sin-gur om, și menajam suferința la o mie de alți vino-vați sau cari ar fi putut greși în viitor. Trimeteam la gazete condamnări fictive, numeroase amenzi sălba-tece. Cu modul acesta terorizam pe cei tentați să re-ziste sau să greșescă, cu pedepse imagine. Un exem-ple: dam ordonanță că voi sparge butoalele găsite pe trotoar și că marfa lor va fi vărsată. Am spart un sin-gur butoi, pe care l-am plătit, dar am rugat pe gaze-tari să mă atace că aș fi nenorocit o sută de negus-tori, dați cu nume fictive și fără adrese. Am amenin-țat că voi închide apa și lumina cetățenilor cari nu-și vor curăța zăpada de pe trotuar. Nu am închis la ni-meni nimic, dar am rugat pe jurnaliști să mă atace, că aș fi nenorocit zecimi de contravienți cu magazine, cu bodegi, cu prăvălii, etc. Când aplicam amenzi pen-tru ridicarea zăpezii, le amănam executarea până la Marte viitor, ca să vedem cum se va comporta o iarnă viitoare. Numai amenzile pentru lipsă la cântar erau mari și executate fără milă. Prin neînduplecarea mea în toate măsurile pe cari le luam, făcusem lumea să creadă că sunt în stare să iau asemenea măsuri. În ambele aceste cazuri am reușit să-mi aplic ideile mele. Nu cred să fi fost primar care să fi făcut mai multă economie de suferință omenească, într'o tran-sformare edilitară și sufletească atât de mare. Pentru ca să ajungă la marea disciplină cetățenească, pusă

de mine în anarhia generală a Capitalei, orice alt primar ar fi trebuit să aibe la îndemână pedepse penale cu închisoarea.

Cu aceste lovituri am reușit să-mi formeze reputația mea de dictator la care a contribuit și rigida mea legalitate. Sub primariatul meu n'a fost nici o abatere fără sancțiuni și sancțiunea cădea automat și mecanic, pe prieten ca și pe adversar. N'a fost posibilă, absolut la nimeni, nici o intervenție. Nu s'a întâmplat nici o revenire asupra vreunei hotărâri luate. N'am dat nici o rezoluție unui prieten ca frate, pe care să nu o dau și unui dușman de moarte. Nu poate spune nimeni că s'a bucurat de favoarea mea sau că a suferit nedreptatea mea. În cei cinci ani de primariat ai mei, n'a fost altă violență decât violența legii și altă dictatură decât dictatura legalității.

Dar am realizat mai mult cu entuziasmul decât cu dictatura mea legalitară. Eu iubesc pe om și sunt amorezat de ceace lucrez. Nu poate fi realizator decât omul care vede viața în formă de icoane și care se închină cu evlavie la icoanele sale. Totdeauna numai ce ese din inimă merge la inimă. În al doilea an de primariat, oameni de la mahala îmi sărutau mâna ca la popă, pentru că îi scoteam din noroi și pentru că vorbeam cu ei ca om, iar nu ca primar. Cu această purtare naturală eșită din dragostea de om, mi s'au dat de cetățeni zecimi de mii de metri pătrați de teren gratuit și făceam cununii economii de multe zecimi de milioane. Numai din ambițiunea de a se civiliza pe o stradă civilizată, am văzut bătrâni săraci cari și-au tăiat singuri casele, ca să se pună la aliniere. În acelaș mod am putut să realizez într'un an, alinieri, pe toate căile de penetrație, atât cât alții n'ar fi aliniat nici în 25 de ani.

În sărăcia generală în care am lucrat și cu formalismul copleșitor, un alt primar, care n'ar fi crezut în minunile inimii omenești, n'ar fi realizat nici un sfert din ceia ce am realizat eu.

Ca să ilustrez sistemele mele de lucru, voi termina cu două anecdote adevărate. Pe o stradă din sectorul de galben, o singură bătrână săracă, nu voia nici în ruptul capului să dea teren gratuit ca să pot să aliniezi. M'am dus eu la fața locului și s'a legat între noi următorul dialog, scos din observația că bătrâna conserva urmele unei adevărate frumuseți:

— „Bine bătrân-o, nu-mi dai d ta puțin teren, ca să-ți fac aici frumos, frumos cum ai fost d-ta în tinerețe“?

— „Am fost, maică, spunea bătrâna, luminându-și fața de amintiri; „se uitau tinerii la mine ca la o poză“. În urma acestui dialog prietenesc, bătrâna mi-a dat terenul.

A doua anecdotă. După cel de al doilea an de primariat, cu dictatura mea legalitară și aparentă, reușisem să mă fac temut de cetățeni. Lumea îmi spunea deja „tătarul dela primărie“, „primarul Kemal-Pașa“.

Bucureștenii umblau disciplinați și nici un cetățean nu mă refuza când îi ceream ceva. În acest timp se prezintă la mine un partizan foarte supărat, care îmi spunea că s'a înjurat și că era gata să se bată cu un anumit adversar:

— „Dar de ce“, îl întrebam eu.

— „Nu pot să spun, domnule Primar, că-mi e rușine“.

— „Dar când te rog eu“?

— „Domnule Primar, spunea că sunteți nebun“.

— „Bine nenorocitul“, îi răspundeam eu, eu lup

de doi ani ca să mi fac reputația de nebun și tu vrei să mi-o strici?"

Aceste mijloace noi contrastau cu purtarea bătoasă și aspră a vechilor autorități. Foarte puțini au înțeles gesturile mele, cari li s'au părut curioase și deaceea, oameni cari n'au realizat nimic cu vechile mijloace de făgaș, au numit administrația mea „desechilibrată“. Noi știm că ființa cea mai echilibrată este animalul.

Cu aceste mijloace am putut să determin un curent de încredere și de optimism din partea cetățenilor și al capitaliștilor. In anul isgonirei mele aveam lucrări în curs de aproape un miliard. Organizasem marile întreprinderi și a-și fi putut să scot multe miliarde cu cari să dau drumul lucrărilor necesare. Lumea simțea o administrație cinstită și ordonată. Cu toată reducerea bugetului dela centru cu 250 milioane și cu toate realizările mele impresionante, la plecare lăsam un excedent de 55 milioane recunoscut chiar de urmașul meu în expunerea de motive a bugetului său.

3 Octombrie 1934.

In fiecare Joi

cereți chioșcarului

TRIBUNA EDILITARA

singura gazetă care luptă pentru
ridicarea orașului de mâine, apă-
rând drepturile cetățenilor uitați
de oficialitate, sau nedreptățiți
de ea.

Arhitecți, ingineri, scriitori și constructori de seamă
desbat săptămânal probleme interesante. 5

Redacția și Administrația :
Str. Doamnei 3. — Telefon 3-69/96.

Abonamente : Autorități și instituții, lei 1000 anual :
Particulari, lei 300 anual.
Reclame, după tarif.

La toate chioșcurile.

2 lei exemplarul.

3 lei

10.298

Editura ziarului Tribuna Edilitară

— LEI 20 —